

Facultade de Xeografía e Historia

Traballo de
Fin de Grao

ASCON:
conflito e
memoria na
reconversión
naval galega

Autor: Fabio González Cortegoso

Titor: Antonio Míguez Macho

Departamento de Historia

Contemporánea

Curso académico 2024-2025, Xullo de 2025

Traballo de Fin de Grao presentado na facultade de Xeografía e Historia da
Universidade de Santiago de Compostela para a obtención do Grao en Historia

RESUMO

O presente traballo analiza o proceso de reconversión naval na Galiza na década de 1980, tomando como estudo de caso o conflito xerado arredor do peche do estaleiro ASCON, situado na Ría de Vigo. O obxectivo principal é examinar as dimensións estruturais, políticas, sociais e simbólicas do devandito proceso, así como os seus efectos sobre o emprego, a comunidade local e a memoria colectiva.

A investigación combina a análise documental co uso de fontes orais e hemerográficas, incluíndo entrevistas, prensa de época e estudos previos sobre a industria naval. O enfoque adoptado articula marcos interpretativos procedentes da socioloxía política e a historia social do traballo, prestando especial atención ás formas de mobilización obreira, os mecanismos de intervención estatal e as representacións culturais e xeracionais que se construíron arredor do conflito.

O traballo está estruturado en tres bloques diferenciados: primeiramente, estúdase a natureza do conflito e o seu desenvolvemento histórico; en segundo lugar, analízanse as súas consecuencias sociais e laborais; en terceiro lugar, examínase a súa elaboración simbólica e memorial. Esta aproximación busca contribuír a unha comprensión máis profunda dos procesos de desindustrialización no contexto galego.

Palabras chave: reconversión industrial, ASCON, conflito obreiro, mobilización social, memoria colectiva.

RESUMEN

El presente trabajo analiza el proceso de reconversión naval en Galicia en la década de 1980, tomando como estudio de caso el conflicto generado alrededor del cierre del astillero ASCON, situado en la ría de Vigo. El objetivo principal es examinar las dimensiones estructurales, políticas, sociales y simbólicas de dicho proceso, así como sus efectos sobre el empleo, la comunidad local y la memoria colectiva.

La investigación combina el análisis documental con el uso de fuentes orales y hemerográficas, incluyendo entrevistas, prensa de la época y estudios previos sobre la industria naval. El enfoque adoptado articula marcos interpretativos procedentes de la sociología política y la historia social del trabajo, prestando especial atención a las formas de movilización obrera, los mecanismos de intervención estatal y las representaciones culturales y generacionales que se construyeron en torno al conflicto.

El trabajo está estructurado en tres grandes bloques diferenciados: primeramente, se estudia la naturaleza del conflicto y su desarrollo histórico; en segundo lugar, se analizan sus consecuencias sociales y laborales; en tercer lugar, se examina su elaboración simbólica y memorial. Esta aproximación busca contribuir a una comprensión más profunda de los procesos de desindustrialización en el contexto gallego.

Palabras clave: reconversión industrial, ASCON, conflicto obrero, movilización social, memoria colectiva.

ABSTRACT

The present work analyses the process of naval reconversion in Galicia during the 1980s, taking as a case study the conflict generated around the closure of the ASCON shipyard, located in the Ría de Vigo. The main objective is to examine the structural, political, social and symbolic dimensions of this process, as well as its effects on employment, the local community, and collective memory.

The research combines documentary analysis with the use of oral and newspaper sources, including interviews, press from the period and previous studies on the naval industry. The adopted approach articulates interpretative frameworks from political sociology and the social history of labour, paying special attention to the forms of worker mobilization, the mechanisms of state intervention, and the cultural and generational representations that were constructed around the conflict.

The study is structured into three main sections: first, it examines the nature of the conflict and its historical development; second, it analyses its social and labour consequences; third, it explores its symbolic and memorial elaboration. Through this approach, the study seeks to contribute to a deeper understanding of the deindustrialization processes in the Galician context.

Keywords: industrial reconversion, ASCON, labour conflict, social mobilization, collective memory.

ÍNDICE

Resumo	2
Índice	5
1. Introducción	6
1.1. Obxectivos	6
1.2. Preguntas de investigación	7
1.3. Metodoloxía e tratamento das fontes	7
2. Contextualización xeral	9
2.1. Estado da cuestión	9
2.2. Concepto de reconversión industrial	10
2.3. A reconversión industrial en España	12
3. ASCON como estudo de caso	13
3.1. Historia e pegada de ASCON	13
3.2. Causas específicas do conflito	14
3.3. Cronoloxía do conflito	15
4. A loita obreira e a resposta do Estado	17
4.1. Estructuras organizativas formais	17
4.2. Estructuras de micromobilización	20
4.3. Repertorio de acción colectiva	22
4.3.1. Ciclo de protesta	24
4.4. Intervención do Estado: control institucional e lexitimación social	33
5. Os efectos da reconversión	36
5.1. Efectos laborais directos	36
5.2. Efectos comunitarios e sociais	38
5.3. Efectos memoriais, culturais e xeracionais	39
Conclusións	41
Bibliografía	43
Filmografía.....	44
Fontes orais	44
Hemerografía	44
Anexos	49

A reconversión industrial supuxo un proceso de transformación profunda na economía e sociedade galega durante as décadas finais do século XX. No ámbito naval, este proceso xerou conflitos laborais de gran intensidade. Este traballo céntrase nun deses casos: o peche da estaleiro ASCON.

1. INTRODUCCIÓN

Este traballo estuda o proceso de reconversión naval na Galiza durante a década de 1980, a partir do caso da empresa ASCON, situada na ría de Vigo. A través deste estudo de caso, preténdese comprender de que modo a reestruturación produtiva impulsada polo estado afectou tanto ao tecido industrial como as formas de vida obreira, aos marcos de mobilización colectiva e á memoria social.

A análise articula distintas escalas e dimensións –económicas, políticas, sociais e simbólicas– co obxectivo de ofrecer unha mirada integral sobre o conflito. A elección do caso de ASCON responde á súa relevancia dentro do mapa industrial galego e a intensidade da resposta colectiva que xerou, prolongada durante máis dunha década.

Este primeiro capítulo inclúe a exposición dos obxectivos da investigación, as preguntas que a orientan e a metodoloxía seguida no seu desenvolvemento.

1.1. Obxectivos

O traballo ten como obxectivo analizar o proceso de reconversión naval na Galiza desde unha perspectiva sociolóxica, tomando como estudo de caso o conflito arredor da empresa ASCON. Preténdese contextualizar a reconversión no marco das políticas industriais impulsadas polo Estado español durante os anos oitenta; examinar as dinámicas do conflito social en ASCON, prestando atención aos actores implicados, as súas estratexias de mobilización e á intervención estatal; estudar os efectos sociais derivados do peche; e, finalmente, analizar as representacións culturais e xeracionais xeradas arredor da reconversión.

1.2. Preguntas de investigación

Establécense as seguintes preguntas de investigación: en primeiro lugar, como se desenvolveu o conflito arredor do peche do estaleiro e que dinámicas o estruturaron; en segundo lugar, cal foi o papel dos distintos actores sociais implicados; a continuación, de que maneira pode interpretarse a intervención do Estado no conflito; en cuarto lugar, cales foron as consecuencias sociais da reconversión no entorno local; e, por último, como foi recordado este proceso e que formas de memoria ou representación xerou co paso de tempo.

1.3. Metodoloxía

Desde un punto de vista metodolóxico, optouse por unha perspectiva cualitativa e interpretativa, baseada na análise documental e no diálogo coa historiografía recente. As fontes utilizadas inclúen textos académicos, prensa da época e traballos de investigación previos sobre o sector naval e a reconversión industrial.

Realizouse unha análise hemerográfica a partir da consulta de catro repositorios principais: a páxina web *Galiciana. Biblioteca Dixital de Galicia* –onde se accederon ás noticias dos xornais *El Pueblo Gallego* e *El Progreso*–, a hemeroteca dixital de *Faro de Vigo* a de *A Voz de Galicia* e a de *El País*. Os criterios de selección deron prioridade a aquelas novas que documentasen a repercusión inmediata das medidas de reconversión sobre o tecido produtivo e social da comarca, as formas de mobilización obreira, os posicionamentos dos sindicatos, as intervencións institucionais galegas e as interpretacións sociais e políticas que os medios proxectaron arredor do conflito.

A busca centrouse en noticias publicadas entre 1977 e 1989. Unha parte fundamental delas organizouse segundo o modelo de periodización en catro fases do ciclo de protesta. Porén, as fontes hemerográficas tamén se empregaron para completar outros apartados do traballo: permitiron identificar estruturas de micromobilización, describir o repertorio de acción colectiva e explorar os efectos comunitarios e sociais do conflito. Esta lectura

transversal da prensa permitiu achegarse á dimensión vivida da reconversión naval e integrar a voz dos protagonistas no enfoque sociolóxico do proceso.

Ademais das fontes documentais tradicionais, o traballo analiza representacións culturais como a peza teatral *Reconversión*¹ ou o filme *Los lunes al sol*². Estas producións non se empregan como fontes factuais nin substitúen a documentación histórica, senón que se interpretan como expresións de memoria colectiva xerada arredor da reconversión. A súa inclusión permite explorar o proceso dende abaixo, centrado na experiencia vivida e lembrada por quen o padeceu. Ademais, realizouse unha entrevista a Manuel Currás Meira, traballador e líder sindical de ASCON durante o conflito, co obxectivo de incorporar a perspectiva dun dos seus protagonistas. Esta fonte oral permite recuperar información sobre a memoria vivida dentro da fábrica sobre aspectos como a organización da protesta, as redes de solidariedade e os efectos do peche.

A nivel teórico o traballo adopta un enfoque sociolóxico que permite abordar a reconversión non só como un proceso económico de reestruturación produtiva, senón tamén como un conflito social no que interveñen actores con intereses, recursos e posicións diferenciadas. Este enfoque toma como referencia a dous autores. Primeiramente, Nicos Poulantzas, que interpreta o Estado como unha estrutura relativamente autónoma, cuxa función non é neutral senón que tende a reproducir as relacións de clase existentes a través de mecanismos institucionais e normativos. En segundo lugar, Claus Offe, que analiza o papel do Estado en contextos de crise como unha combinación de axuste económico e lexitimación social.

Ademais, este enfoque complementarase coa aplicación de conceptos procedentes da teoría da acción colectiva desenvolvidos por Sidney Tarrow e Charles Tilly. Estes marcos permiten analizar a dinámica de mobilización obreira en ASCON nas súas dimensións organizativa, temporal, social e simbólica.

¹ Cortegoso Calvar, Santiago, *Reconversión*, Edicións Positivas, Santiago de Compostela, 2024.

² de Aranoa, León, *Los lunes al sol*, GG Distribución, 2002.

2. CONTEXTUALIZACIÓN XERAL

Para comprender o conflito arredor de ASCON, cómpre situar o proceso no seu contexto histórico, político e económico. Este capítulo ofrece unha visión de conxunto que comprende a revisión do estado da cuestión sobre a reconversión naval en Galicia, a definición do concepto de reconversión industrial e unha análise das súas características no caso español.

2.1. Estado da cuestión

A reconversión naval na Galiza e, particularmente, o conflito arredor da empresa ASCON insírese nun marco historiográfico que, nas últimas décadas, comezou a cuestionar os relatos máis consolidados sobre a Transición e a modernización económica do Estado español. Malia a importancia deste proceso en termos económicos, sociais e políticos, a súa análise historiográfica presenta notables baleiros, tanto no estudo de casos concretos como na incorporación das dimensións sociais e memoriais da desindustrialización.

Desde unha perspectiva estrutural, Pedro Varela estudou o proceso de industrialización e posterior desmantelamento da Galiza marítima, destacando o papel protagonista que desempeñou o sector naval na economía da rexión ao longo do século XX. A súa análise sitúa o auxe dos estaleiros galegos no marco das políticas *desarrollistas* impulsadas durante o franquismo. Estas medidas favoreceron a aparición de altos niveis de emprego no conxunto da construción naval española, o que contribúe a explicar a intensidade das protestas que xurdiron coa implantación dos plans de reconversión.³

Nunha liña máis crítica, Rubén Vega e Irene Díaz advirten de que os estudos sobre a desindustrialización en España son escasos, dispersos e pouco interdisciplinarios. Malia o profundo impacto destes procesos, consideran que foron infravalorados en comparación

³ Varela Vázquez, Pedro, “Industrialización e desindustrialización da Galicia Marítima” en Dubert, Isidro (De.), *Galicia, un mar con historia*, Edicións Xerais, Vigo, 2024, pp. 369-393.

con outros fenómenos como a modernización económica ou a terciarización do mercado laboral. Así mesmo, apuntan que existiu un desinterese por analizar as consecuencias sociais, culturais e simbólicas da desindustrialización. Isto supuxo a súa falta de estudo en dimensións chave como a memoria colectiva ou as transformacións do espazo urbano.⁴

Porén, procesos como a reconversión naval acostumaron a quedar excluídos dos relatos hexemónicos da Transición, centrados principalmente nas elites políticas e as transformacións institucionais. O caso de ASCON, malia a súa relevancia económica e a intensidade da protesta obreira, apenas foi abordado pola historiografía galega e estatal. Esta visión, dominante durante décadas, contribuíu a ocultar o papel da sociedade civil, a conflitividade laboral e os custes sociais asociados ao cambio de modelo produtivo.⁵ Nos últimos anos, algúns autores comezaron a cuestionar estes enfoques, suxerindo ampliar os marcos cronolóxicos e incorporar as loitas obreiras como parte da dinámica política do período. Neste senso, Gómez-Aller propón entender procesos como a reconversión naval –e casos como o de ASCON– como parte dunha “outra transición”, na que a protesta obreira e a participación non institucional cumpriron un papel central.⁶ Esta perspectiva permite analizar a reconversión non só como un axuste económico senón tamén como un fenómeno político e social, con profundas implicacións comunitarias.

2.2. Concepto de reconversión industrial

A reconversión industrial é un concepto chave para comprender as transformacións económicas e sociais na España contemporánea, especialmente a partir da crise internacional dos anos setenta. Este termo fai referencia ás políticas públicas destinadas a reestruturar os sectores en crise, adaptándoos a novas realidades económicas e tecnolóxicas. Segundo Mikel Navarro, estas políticas constitúen «la respuesta dada por el

⁴ Vega, Rubén e Díaz, Irene, “Otras miradas sobre la desindustrialización” en Vega, Rubén e Díaz, Irene (coords.), *Desindustrialización: memoria, patrimonio y representaciones*, Ediciones Trea, Gijón, 2022, pp. 11-12.

⁵ Prada Rodríguez, Julio, “La historiografía sobre la transición o la transición a debate” en Prada Rodríguez, Julio (dir.), *Galicia en transición*, Sílex, Madrid, 2019, pp. 13-27.

⁶ Gómez-Aller Andrés, Diego, “La otra transición: reconversión naval y movilización social” en Prada Rodríguez, Julio (dir.), *Galicia en transición*, Sílex, Madrid, 2019, pp.153-154.

Estado a una serie de requerimientos provenientes del sistema económico» e concrétanse nunha «estrategia de compromiso entre los diferentes agentes y fuerzas implicadas en el proceso».⁷

Navarro tamén explica que estas políticas perseguen un dobre obxectivo: unha función de axuste, destinada a resolver problemas económicos concretos para favorecer o proceso de reprodución económica do capital, e unha función de lexitimación, que busca o grao de compromiso para o mantemento dun sistema de hexemonía de relacións sociais dado.⁸ Por elo, a reconversión non é só económica, senón profundamente social e política.

Dende unha perspectiva máis estrutural, Nicos Poulantzas interpreta o Estado como unha condensación material dunha relación e forzas entre clases sociais.⁹ As políticas públicas, como a reconversión, deben entenderse como a expresión institucional dun determinado equilibrio de poder e non como respostas técnicas neutrais. O autor advirte da aparición dun *estatismo autoritario*¹⁰, caracterizado pola concentración tecnocrática da toma de decisión e a redución dos mecanismos de control democrático. As medidas de reconversión, aínda que adoitan presentarse como decisión técnicas e inevitables, forman parte dun proceso político no que se oculta a súa natureza conflitiva e os intereses sociais en xogo.

Claus Offe ofrece unha lectura complementaria ao sinalar que as políticas de reconversión non só responden a necesidade de axuste económico, senón tamén a defensa da lexitimidade estatal. O Estado actúa para preservar a forma mercantil da sociedade mesmo cando iso supón excluír parte da poboación de emprego ou a seguridade social. Non produce todos eses servizos para satisfacer as necesidades correspondentes, senón só na medida requirida para manter en movemento o universo de bens coas súas implícitas

⁷ Navarro, Mikel, *Política de reconversión: balance crítico*, Eudema, Madrid, 1990, p.11.

⁸ *Idem*.

⁹ Poulantzas, Nicos, *Estado, poder y socialismo*, Siglo Veintiuno, Madrid, 1979, pp. 154-155.

¹⁰ Poulantzas o define como unha forma de Estado na que se reforza o poder do executivo e da burocracia tecnocrática en detrimento da participación democrática. Esta tendencia implica unha crecente separación ente o Estado e a sociedade civil, mantendo ao tempo os intereses das clases dominantes.

relacións explotadoras de poder.¹¹ Esta tensión entre a promesa de benestar e os límites do sistema contribúe, en contextos de crise, á erosión da lexitimidade institucional. É dicir, o estado actúa como garante do sistema capitalista non porque busque resolver as necesidades sociais, senón porque precisa evitar que a exclusión social masiva comprometa estabilidade do mercado e a orde establecida.

2.3. A reconversión industrial en España

As causas xerais que impulsaron a reconversión industrial en España atópanse estreitamente vinculadas á crise mundial posterior ao ano 1973.¹² Tras a acelerada industrialización da época do desarrollismo español, a crise enerxética internacional levou a unha rápida contracción económica, dando lugar a un período marcado por axustes, reestruturacións, reconversión e dismantelamentos, que configuraron unha serie de peches desordenados e recortes planificados.¹³ Así, as políticas de reconversión foron excepcionalmente intensas mor do relativo atraso español con respecto ó resto de Europa, onde xa foran aplicadas medidas similares nos anos anteriores.¹⁴

No caso galego, o sector naval alcanzara unha notable importancia económica e social nas décadas previas á reconversión. A construción naval na Galiza contaba cunha longa traxectoria de especialización na fabricación de navíos civís destinados a diferentes tráfico marítimos. Así como tamén de buques militares vinculados fundamentalmente aos pedidos da Armada española.¹⁵

O auxe deste sector tivo lugar especialmente a partir do *desarrollismo* franquista. Tralo Plan de Estabilización de 1959, España iniciou unha etapa de crecemento

¹¹ Offe, Claus e Keane, John (de.), *Contradicciones en el Estado de Bienestar*, Alianza Editorial, Madrid, 1990, pp. 132-133.

¹² Neste ano ten lugar a crise do Petróleo que vai provocar un desaxuste absoluto na economía mundial.

¹³ Vega e Díaz, “Otras miradas sobre la desindustrialización”, p. 12.

¹⁴ Navarro, *Política de reconversión: balance crítico*, p. 17.

¹⁵ Varela, “Industrialización e desindustrialización da Galicia Marítima”, p. 369.

económico baseada nunha *planificación indicativa*¹⁶, que impulsou a inversión pública e privada en sectores estratéxicos. Este proceso beneficiouse dun contexto internacional de prosperidade que permitiu a integración progresiva da economía española en circuitos comerciais mundiais.¹⁷

Nese contexto, Galicia experimentou un crecemento especialmente intenso no sector da construción naval. A comezos da década de 1970, concentraba a terceira parte total do emprego e da tonelaxe entregada pola construción naval española.¹⁸ A nivel estrutural, a industria naval galega combinaba grandes estaleiros públicos –como ASTANO e Bazán en Ferrol- cun tecido de estaleiros privados de mediano tamaño, concentrados sobre todo na ría de Vigo entre os que se situaba ASCON.¹⁹

3. ASCON COMO ESTUDO DE CASO

A análise do caso de ASCON constitúe o eixo central deste traballo e permite abordar de maneira concreta as implicacións locais da reconversión naval. Este estudo permite observar os efectos das políticas estatais de reestruturación industrial sobre o tecido laboral e social galego, así como as respostas colectivas que xeraron.

3.1. Historia e pegada de ASCON

Neste contexto destaca ASCON (Astilleros Construcciones S.A.) e a súa evolución, que reflexa moi ben as dinámicas de modernización e expansión do sector naval galego. Este estaleiro contaba con dúas factorías: Ascón Meira, situada no municipio de Moaña, na península do Morrazo; e Ascón Ríos, situada na parroquia de Teis (ver *Imaxe 01*, p. 50). Este enclave estratéxico albergou unha importante concentración naval grazas á súa

¹⁶ Modelo económico onde o Goberno fixa obxectivos e predicións xerais para guiar o desenvolvemento económico mais sen impoñer decisión obrigatorias ao sector privado.

¹⁷ Batés Barco, Juan Manuel, “La economía durante el régimen de Franco (1973-1975) en Paredes, Javier (coord.), *Historia contemporánea de España. Siglo XX*. Ariel, Barcelona, 2004, pp. 848-849.

¹⁸ Varela, “Industrialización e desindustrialización da Galicia Marítima”, p. 373.

¹⁹ Gómez-Aller, “La otra transición: reconversión naval y movilización social”, p. 154.

proximidade respecto ós principais núcleos marítimos e industriais do sur galego. Por elo, tiña acceso á unha man de obra con tradición no traballo do mar, ademais de estar directamente conectado cós circuítos económicos e loxísticos da área metropolitana de Vigo.

ASCON nace no ano 1928 como un pequeno varadoiro dedicado á reparación de barcos. O seu verdadeiro salto cualitativo chega no 1960 cando, baixo a dirección de Alejandro Barreras, inicia unha ambiciosa etapa de expansión.²⁰ Durante as décadas posteriores convértese nun dos estaleiros máis destacados da Galiza, especializado na construción de pesqueiros de altura, mercantes, *rolones* e *portacontenedores*.²¹ A empresa chegou a dar traballo directo a 1 850 persoas, sendo unha das industrias máis importantes da Galiza, non só polos postos de traballo senón polo tipo de produción ao que se dedicaba: a construción de buques de mediano tonelaxe con alta tecnoloxía. Esta elevada concentración de traballadores e a súa vinculación directa ao tecido industrial explica en boa medida a intensidade dos conflitos sociais que aparecerían posteriormente.

A traxectoria do estaleiro, marcada pola modernización técnica, o seu enfoque exportador e a súa forte implantación social reflexa as oportunidades e vulnerabilidades que ofreceu o modelo *desarrollista* franquista. Esta dobre vertente, de expansión por unha banda e fragilidade por outra, sería clave no devir da empresa durante a reconversión naval.

3.2. Causas do conflito en ASCON

As causas do conflito na empresa responderon a un conxunto de factores estruturais e conxunturais que explican a súa intensidade e prolongación. Entre eles destacan as deficiencias económicas da empresa, a estratexia orientada ao desmantelamento e a falta de dirección solvente.

²⁰ Díaz Lorenzo, Juan Carlos, “ASCON, unha estrela na historia da construción naval de Galicia”, *Nova Ardentía*, Vol. 13, 2021, p. 20.

²¹ Durante estes anos prodúcese o “boom do conxelado” e ASCON comeza a traballar para empresas como Pescanova.

Desde finais dos anos setenta, o estaleiro experimentaba un problema estrutural de sobredimensionamento do cadro de persoal. Así mesmo, incorporouse persoal precedente da empresa auxiliar AYCASA. A situación económica empeorou cun contrato asinado con Cuba no marco da *Feira Mundial da Pesca* en 1973. O acordo establecía a construción de seis buques cun prezo pechado. Porén, a posterior devaluación da peseta provocou perdas de 200 millóns de pesetas por barco, xerando un gran déficit económico.²²

Agora ben, a estratexia empresarial tamén xogou un papel chave. Tras a retirada de Pérez Maura sucedéronse xestores sen continuidade nin apoio sindical, o que contribúe a explicar a crecente conflitividade laboral. Posteriormente, a entrada do empresario Roberto J. Slinin marcou un punto de inflexión. A nova dirección da empresa promoveu unha política orientada ao desmantelamento controlado da empresa, ben para provocar a súa nacionalización, ben para acceder a axudas públicas e despedir a parte do cadro de persoal.²³

3.3. Cronoloxía do conflito

O conflito prolongouse durante máis dunha década, nunha intensidade variable e marcado por unha progresiva degradación económica e organizativa. A súa evolución pode interpretarse a través de tres grandes fases diferenciadas que propón Gómez-Aller para o proceso político da reconversión a nivel estatal.

A primeira fase, denominada *reconversión por empresas*, abrangue dende 1977 ata 1980. Esta etapa inicial caracterízase por unha intervención limitada do Estado na que a reconversión é impulsada directamente polas propias empresas, onde ASCON representa un caso paradigmático. A chegada do grupo Pérez y Cía. en 1977 e, posteriormente, de Roberto J. Slinin marcará o inicio dunha estratexia orientada ao afundimento programado

²² Gómez-Aller, “La otra transición: reconversión naval y movilización social”, pp. 154-157.

²³ José María, Arce, “Los sindicatos y la reconversión industrial durante la transición: 1976-1982”, CES, Madrid, 1977, pp. 122-130.

da compañía xunto co obxectivo de obter fondos públicos e reducir drasticamente o cadro de persoal.

Entre 1977 e 1980, a empresa acumula máis de once expedientes de regulación de emprego, así como a suspensión de pagos de abril de 1978. O conflito rematará cun laudo arbitral que supón a readmisión parcial dos despedidos e a indemnización para unha parte do persoal.²⁴

A segunda fase, coñecida como *reconversión por sectores*, abarca dende 1981 ata 1982. Neste período a reconversión comeza a ser formulada como unha política sectorial e prodúcese a introdución do primeiro marco xurídico xeral coa *Ley Bayón* (1981) e o Real Decreto 643/1982. Sen embargo, estas medidas non chegaron a implantarse plenamente debido á inestabilidade política e a relativa forza das organizacións sindicais.²⁵ Neste contexto, ASCON mantén unha actividade intermitente, marcada polas dificultades económicas persistentes, falta de investimento e desconfianza institucional. Os problemas acumulados nos anos anteriores, combinados coa falta dunha dirección estable impiden calquera recuperación real.

A última fase comprende dende 1983 ata 1987 e é coñecida como *reconversión salvaxe*. Ao longo desta etapa o proceso de reconversión intensifícase baixo a chegada do PSOE ao poder que dá comezo a unha política de reconversión moito máis agresiva. O inicio desta etapa terá lugar coa redacción do *Libro blanco para la Reconversión Industrial* que quedará recollido no Real Decreto-Lei 8/1983 establecendo o novo enfoque estatal.²⁶ No caso de ASCON, a actividade produtiva é practicamente inexistente. Así, tralo seu peche en 1984, empresa queda convertida nun espazo simbólico de loita obreira e fracaso das políticas industriais. Os expedientes de regulación de emprego continuarán tramitándose ata 1989.

²⁴ *Ibidem*, p. 124-130.

²⁵ Gómez-Aller, “La otra transición: reconversión naval y movilización social”, pp. 161.

²⁶ *Ibidem*, 162.

4. A LOITA OBREIRA E A RESPOSTA DO ESTADO

Este capítulo engloba as respostas sociais e políticas xeradas pola reconversión naval no caso de ASCON. Analízase o papel dos principais actores implicados no conflito, dende as organizacións sindicais ata as plataformas cidadás, así como as formas de articulación da protesta. Tamén se exploran as redes sociais informais que fixeron posible a continuación da mobilización e o repertorio de acción despregado. En último lugar, se analízase a actuación do Estado como axente de control, exclusión e lexitimación, a través da súa intervención institucional.

4.1. Estruturas organizativas formais

Na fronte sindical atopamos catro actores principais que estruturaron o conflito: USO, UGT, CC.OO. e INTG. Cada sindicato respondeu dunha maneira distinta ante o proceso de reconversión, marcando estratexias que ás veces coincidían, mais na maioría delas enfrontábanse de maneira directa.

A USO (Unión Sindical Obrera) xogou un papel particularmente destacado nos primeiros anos do conflito. Foi o sindicato con maior implantación en ASCON a finais do anos setenta, liderando comités de empresa e protagonizando a folga de 1978, considerada a máis longa do movemento obreiro español.²⁷ A súa posición combinaba unha defensa activa dos postos de traballo cunha estratexia de confrontación firme coa empresa. Esta liña foi perdendo forza a partir dos anos oitenta, cando a central pasou a adoptar posturas máis pacifistas e acabou sendo unha das asinantes do denominado “Acordo dos Cinco Puntos” en 1985, nun momento no que a súa viabilidade era menor no novo ciclo de protesta.²⁸

²⁷ Arce, *Los sindicatos y la reconversión industrial durante la transición: 1976-1982*, p. 123.

²⁸ Gómez-Aller, “La otra transición: reconversión naval y movilización social”, p. 183.

A UGT²⁹, concretamente o seu sector máis oficialista, optou pola colaboración co goberno socialista, defendendo a idea dunha reconversión negociada. Esta actitude, que no seu momento foi xustificada en nome da responsabilidade sindical, foi duramente criticada por outros sectores porque a viron como unha forma de lexitimación dos recortes e axustes xa pactados.³⁰

Pola súa banda, a postura de CC.OO. oscilou entre a presión dende a rúa e a negociación, pero foi especialmente crítica cando se viu excluída dos órganos chave como a Comisión de Seguimento da Reconversión³¹ creada no 1984. Para os seus dirixentes, o feito de aceptar as condicións impostas polo goberno era asumir a reconversión sen cuestionala, feito que os deixaba fora do marco institucional aínda que seguían dentro da loita activa na rúa.³²

O caso da INTG³³ foi distinto. Como sindicato nacionalista galego defendía que o conflito non era só laboral senón tamén político. Para eles a reconversión representaba unha agresión estrutural contra Galiza e as súas clases populares. Neste contexto, o conflito interpretábase como unha forma de liberación nacional e social. En palabras dun dos seus portavoces, «por primeira vez o nacionalismo lideraba a resposta obreira».³⁴

Dende un punto de vista máis amplo, este conflito rebela tamén o que Gómez-Aller denominou “mercado sindical da transición”: unha pugna pola representación lexítima dos traballadores nun momento de redefinición do modelo industrial e o papel do sindicalismo.³⁵ Isto o explica que nese momento o debate sindical se centrara no tipo de

²⁹ Sindicato vinculado historicamente ao PSOE, reforzou o seu papel institucional trala chegada do partido ao goberno no 1982.

³⁰ Gómez-Aller, “La otra transición: reconversión naval y movilización social”, pp. 169-170.

³¹ Órgano institucional creado polo Estado para supervisar a aplicación dos plans de reconversión e canalizar a participación de sindicatos, empresarios e administracións públicas.

³² Gómez-Aller, “La otra transición: reconversión naval y movilización social”, pp. 168-171.

³³ Produto da fusión da *Intersindical Nacional Galega* (ING) e a organización galega da CSUT coñecida como *Central Dos Traballadores Galegos* (CTG-CSUT) en outubro de 1980 e, posteriormente, unificándose coa escisión da USO na Galiza, a *Confederación Sindical Galega* en 1982.

³⁴ Gómez-Aller, “La otra transición: reconversión naval y movilización social”, p. 170.

³⁵ *Ibidem*, p. 168.

organización que debía sustentar o movemento: unha central única ou pluralismo organizativo.

Por outra banda, cómpre considerar o papel dos comités de empresa. Estes son órganos elixidos democraticamente polos traballadores que, se ben dependían dos sindicatos, actuaban como actores intermedios con unha relativa autonomía. Estes comités non só participaron nas negociacións, senón que tamén foron protagonistas na organización de paros, manifestacións e actos de protesta. En moitos casos, convertéronse no vehículo principal para canalizar as demandas do colectivo obreiro e actuaron como intermediarios entre a base e as cúpulas sindicais. En varias ocasión os comités se viron superados polas dinámicas da mobilización ou pola presión das asembleas, sendo empurrados cara posicións máis combativas que as inicialmente previstas.³⁶

Así mesmo, cómpre falar do papel das asembleas como ferramenta de deliberación colectiva. Aínda que funcionaban como estruturas organizativas autónomas, cumprían unha función esencial na toma de decisión: lexitimar os acordos e permitir que as estratexias de mobilización fosen aprobadas polos propios traballadores. A súa existencia demostra a vontade de manter o control dende abaixo e evitar que os comités ou os sindicatos tomasen decisións sen contar coa base (ver *Imaxes 02 e 03*, p. 51).

Máis alá dos marcos sindicais, xurdiron iniciativas cidadás que naceron co obxectivo de ampliar o alcance do conflito e proxectalo como unha causa colectiva. Un exemplo significativo foi a creación da *Plataforma en Defensa da Construción Naval Galega*, creada en 1984, que agrupou a sindicatos, partidos políticos e organizacións sociais. Malia as tensións internas e do seu funcionamento desigual, a *Plataforma* representou un intento xenuíno de transforma a protesta laboral nunha causa compartida.³⁷ Podemos destacar o papel do concello de Moaña, que se adheriu publicamente ás reivindicacións da Plataforma evidenciando o apoio político local ao movemento (ver *Imaxe 04*, p. 52).

³⁶ Nogueira Castro, Jessica, *Dinámicas de conflito e represión: a mobilización contra a reconversión industrial (1983-1985)*, Universidade de Santiago de Compostela, 2018, (Memoria de Investigación Inédita), p. 21.

³⁷ *Ibidem*, p. 37.

Neste mesmo senso, destácase a participación de colectivos que, sen pertencer directamente ao sector naval, sumáronse á loita común. Entre eles cabe mencionar o colectivo ERGA (Estudiantes Revolucionarios Galegos), as mulleres da *Coordinadora Feminista* así como a *Asociación de Veciños de Vigo-Oeste*. Estes colectivos axudaron a ampliar a base social do movemento.

4.2. Estructuras de micromobilización

No estudo dos movementos sociais, o concepto *estructuras de movilización* refírese a «los canales colectivos, tanto formales como informales, a través de los cuales la gente puede movilizarse e implicarse en la acción colectiva».³⁸ Estas estruturas constitúen a base organizativa que permite aos grupos desprezar as súas capacidades de protesta, facilitando a coordinación, o intercambio de información e a acumulación de recursos.

Dentro deste marco, adquire especial relevancia a noción de *estructuras de micromobilización*, entendidas estas como pequenas contornas sociais da vida cotiá – familias, redes de amizade, lugares de traballo, asociacións de barrio ou espazos relixiosos– que, sen ter como obxectivo principal a mobilización, poden activarse en contextos de conflito. Estes espazos constitúen núcleos de relacións sociocotías que xeran pertenza, confianza e normas compartidas e actúan como soporte fundamental para a implicación sostida na acción colectiva. Son, en suma, o entrampado social dende o cal se fai posible o inicio, mantemento e expansión dunha mobilización no tempo.³⁹

No caso que nos ocupa, estas estruturas foron fundamentais na resistencia obreira. ASCON estaba inserida nun tecido no que os traballadores vivían, socializaban e se organizaban colectivamente. Isto é, contaban con vínculos preexistentes á protestas debido a que compartían oficio, barrio, relacións de amizade e militancia en movementos

³⁸ McAdam, Dough e McCarthy, John D. e Mayer, Zald N. (eds.), *Movimientos sociales: perspectivas compradas*, Istmo, Madrid, 1999, p. 24.

³⁹ *Ibidem*, pp. 208-209.

veciñais.⁴⁰ Porén, foi a folga de 1978 –que funcionou como escola de solidariedade e acción colectiva– a que lles permitiu desenvolver novas experiencias organizativas.

Segundo relata Manuel Currás Meira, membro do comité de folga durante aquel período, facíase «o que daba a imaxinación» para soste a resistencia. A organización era a seguinte: un comité de folga composto por arredor de 40 persoas e outros 60 voluntarios que desenvolveron activamente tarefas loxísticas, buscando medios para cubrir as necesidades básicas daquelas familias sen ingresos. Dito comité creou unha caixa e resistencia a través da cal se repartiron cerca de 30 millóns de pesetas entre os traballadores que carecían de recursos.⁴¹ Ademais, utilizouse o local sindical da USO como un auténtico supermercado, con seccións diferenciadas e unha organización detallada das mercadorías para facilitar a súa distribución. Cada traballador dispuña dunha ficha personalizada e existía un control estrito sobre todo o que se entregaba, incluídas as achegas económicas recadadas en colectas solidarias organizadas en fábricas de todo o Estado (ver *Imaxe 05*, p. 53).

A ameaza do peche de ASCON non se vivía unicamente como unha crise industrial, senón como un proceso de descomposición comunitaria. Para moitos traballadores e veciñanza, ademais dunha fonte de emprego o estaleiro representaba un eixo de identidade e un espazo de socialización. A súa desaparición implicaba unha perda de orgullo, de sentido e de futuro para todo un barrio. Esta dimensión do conflito permite comprender por que a protesta desbordou os limes do sindicalismo tradicional, mobilizando a sectores amplos da comunidade que non estaba vinculados directamente ao centro de traballo. Esta identificación entre o declive industrial e a desaparición do lugar axudou a ampliar as bases sociais da mobilización, transformando unha protesta laboral nunha causa colectiva.

⁴⁰ Nogueira, *Dinámicas de conflito e represión: a mobilización contra a reconversión industrial (1983-1985)*, p. 28.

⁴¹ Arce, *Los sindicatos y la reconversión industrial durante la transición: 1976-1982*, p. 125; «La ING inició una campaña de ayuda económica para los trabajadores de “ASCON” y “CORFI”», *El Progreso*, 02-06-1978.

Neste contexto, mozos, veciñanza e especialmente as mulleres –esposas, nais e fillas dos traballadores– desenvolveron un papel activo e visible na resistencia: organizando colectas, atendendo á crianza, participando nas asembleas e liderando actos públicos.⁴² Isto tamén evidencia as dimensións domésticas e reprodutivas do conflito: as consecuencias do peche industrial afectaban a toda a estrutura social e non só ao núcleo produtivo. Ao seu carón, párrocos, comerciantes e antigos empregados sumábanse á loita como parte dun tecido social que compartía a ameaza do desmantelamento da súa realidade cotiá e expectativas de futuro.⁴³

As estruturas de micromobilización, en definitiva, permitiron soste a acción colectiva ao longo do tempo mediante vínculos baseados na proximidade e no sentimento de pertenza común. Estes lazos manifestáronse en prácticas de apoio mutuo e na articulación de normas de conduta comúns. Un exemplo representativo desta lóxica foi a consigna «Ou todos ou ningún».⁴⁴ Esta frase condensaba a ética de solidariedade obreira: ou se lograba unha solución para todos os traballadores ou non se aceptaría unha solución parcial. Esta frase operaba como un principio de cohesión interna, reforzando a orientación compartida das accións e limitando a fragmentación do grupo nun contexto de presión institucional crecente (ver *Imaxes 06 e 07*, pp. 54-55).

A protesta configurouse así como un movemento tecido dende abaixo, onde as estruturas de micromobilización –invisibles nos relatos institucionais– foron as que realmente sostiveron o movemento cando as cousas comezaban a cambalearse.

4.3. Repertorio de acción colectiva

⁴² «Más de medio centenar de jóvenes se manifiestan en solidaridad con Ascón. Cortaron el tráfico, atravesaron coches en las calzadas y rompieron escaparates de entidades bancarias», *El Progreso* 14-04-1978; González, G. «Masiva respuesta a la jornada de solidaridad con Ascón en Vigo», *El País*, 26-04-1978; «Los trabajadores de “ASCON” y sus familiares, piden por la calle soluciones urgentes», *Faro de Vigo*, 20-02-1983.

⁴³ «Familiares de los trabajadores de “Ascón” visitaron al obispo de Tuy-Vigo», *El progreso*, 22-05-1978; Portela, S. «Hoy, huelga general durante tres horas en Cangas y Moaña», *Faro de Vigo*, 15-04-1983; García, A. «Los pequeños comerciantes de Moaña apoyan a los trabajadores de “Ascón”», *La voz de Galicia*, 29-01-1984.

⁴⁴ «Sigue el paro en ASCON, “Ou todos ou ningún”, Grito de la Asamblea», *El pueblo gallego*, 25-05-1978; «Los trabajadores de ASCON insisten: “Ou todos ou ningún”», *El pueblo gallego*, 16-06-1978.

O concepto *repertorio de acción colectiva* refírese ao conxunto de formas de protesta que un movemento social ten a súa disposición nun contexto determinado. Trátase do abano completo de medios que ten un grupo para efectuar demandas ante distintos actores sociais ou institucións.⁴⁵ Daquela, estas formas de acción non son improvisadas nin aleatorias, senón que se aprenden, se adaptan e se reproducen historicamente dentro de determinados marcos culturais e oportunidades políticas.

No caso de ASCON, articulouse un repertorio plural que combinaba tanto accións convencionais, asociadas á tradicións sindical, como accións non convencionais ou disruptivas, de maior impacto simbólico e potencial transformados (ver *Imaxes 08 e 09*, p. 56). Ambas respondían á necesidades distintas: mentres que unhas buscaban facer visible a protesta dentro do marco legal, outras pretendían romper a pasividade institucional e forzar unha resposta dende fóra das canles habituais. Ante a falta de datos específicos para o noso caso en concreto, os datos recollidos por Gómez-Aller permiten contextualizar esta estratexia no marco máis amplo da reconversión naval galega, onde predominan as formas convencionais que representaron o 73% das mobilizacións rexistradas entre 1982 e 1988 (Ver *Gráfica 1*, p. 67).

Por unha banda, as accións convencionais incluían folgas –tanto de empresa como xerais–, as manifestacións, as concentracións, os peches e as recollidas de firmas.⁴⁶ Estas prácticas, culturalmente lexitimadas, permitían facer presión sobre as autoridades e traspasar de forma explícita os límites legais e contaban, en moitos casos, co respaldo tácito da sociedade local.

Pola outra, as accións disruptivas ou non convencionais abarcaban dende cortes de estradas, ocupacións de espazos públicos ou infraestruturas, retencións puntuais de

⁴⁵ Tarrow, Sidney, “Ciclos de acción colectiva: entre los momentos de locura y el repertorio de contestación”, en Traugott, Mark, *Protesta social: repertorios y ciclo de la acción colectiva*, Hacer, Barcelona, 2002, p. 180.

⁴⁶ «Los trabajadores de Ascón se encerraron en la Delegación de Hacienda», *Faro de Vigo*, 12-09-1984; «La policía tomó posiciones en la Delegación de Hacienda donde permanecen encerrados doscientos trabajadores de “Ascón”», *Faro de Vigo*, 14-09-1984; «Los trabajadores de ASCON iniciarán una campaña de recogida de firmas en pro de la supervivencia del astillero», *Faro de Vigo*, 26-01-1985.

directivos e actos de grande visibilidade (ver *Imaxes 10 e 11 e Imaxes 12 e 13*, p. 57). Este tipo de protestas acostumaban a xurdir en contextos de bloqueo institucional ou crecente frustración, cando as canles de negociación eran percibidos como ineficaces. Aínda que menos frecuentes, este tipo de accións tiñan unha forte carga expresiva: permitían denunciar a o conflito de forma contundente, captar a atención pública e reafirmar a lexitimidade dende a desobediencia.⁴⁷

Así pois, o repertorio activado en ASCON combinou prácticas herdadas do movemento obreiro tradicional con accións máis innovadoras e disruptivas, adaptadas ao contexto de bloqueo institucional. Esta dobre combinación permitiu soste a mobilización no tempo e expandila máis alá do conflito laboral, proxectándoa cara outros espazos da vida social e comunitaria.

4.3.1. Ciclo de protesta

Para analizar a evolución da mobilización no caso de ASCON resulta útil aplicar a categoría *ciclo de protesta*. Segundo Tarrow, é un fase de intensificación do conflito social caracterizado pola elevada frecuencia das mobilizacións, a difusión xeográfica e sectorial da protesta, a innovación no repertorio de acción colectiva, o xurdimento de novas organizacións ou redes de mobilización e unha intensa interacción e entre disidentes e autoridades.⁴⁸

Esta perspectiva permite comprender que as protestas non se desenvolveron de maneira illada nin lineal, senón que adoitan seguir unha lóxica temporal marcada por fases diferenciadas: acumulación de malestar, expansión e radicalización e, finalmente, fatiga e declive. Na fase inicial acumúlanse os agravios e aparecen os primeiros signos

⁴⁷ «Los trabajadores de “Ascón” se encerraron en diversos organismos oficiales de Vigo», *Faro de Vigo*, 24-03-1983; «Tras permanecer toda la noche del viernes, los trabajadores de “Ascón” abandonaron su encierro en la Catedral de Santiago», *Faro de Vigo*, 27-03-1983; «Por la intervención de manifestantes de “Ascón” y “Vulcano” los actos oficiales con motivo de la Reconquista fueron alterados», *Faro de Vigo*, 29-03-1983.

⁴⁸ Tarrow, Sidney, *El poder en movimiento: los movimientos sociales, la acción colectiva y la política*, Alianza, Madrid, 1997, pp. 263-264.

de organización; na fase de auxe intensifícase o conflito, diversifícase o repertorio e acádase unha maior visibilidade pública; e na fase final prodúcese unha caída na mobilización, provocada pola represión, o esgotamento organizativo ou a fragmentación interna.

Este enfoque foi empregado por Gómez-Aller para estudar a mobilización social contra a reconversión no conxunto do sector naval galego, establecendo unha secuencia de catro fases entre 1982 e 1989.⁴⁹ Con todo, no caso de ASCON é necesario ampliar esta cronoloxía, pois existe unha fase previa de loita obreira sostida xa dende 1977. Esta etapa inicial –culminada pola folga de 1978– cumpre todos os criterios analíticos dun ciclo de protesta malia non figurar na proposta xeral do autor.⁵⁰

Deste xeito, propónse unha cronoloxía en catro fases, que combina a secuencia galega de Gómez-Aller coas particularidades locais de ASCON. Esta adaptación permite observar con maior precisión a evolución da protesta no contexto concreto do estaleiro, mantendo ao tempo unha lectura conectada co proceso de reconversión a nivel galego (Ver *Táboa 1*, p. 68).

A primeira fase do ciclo de protesta en ASCON abrangue dende 1977 ata o último trimestre de 1982. Constitúe unha etapa de mobilización local e sostida, impulsada principalmente pola clase traballadora do estaleiro en resposta ao deterioro progresivo da empresa.

O conflito intensifícase en maio de 1977, cando se fai pública a rescisión de máis de 2 000 contratos das empresas auxiliares asociadas a ASCON. Esta decisión, interpretada como o inicio dun proceso de desmantelamento, xera unha resposta inmediata e sostida por parte do persoal fixo e eventual.⁵¹ Entre 1977 e 1978 a empresa tramita varios

⁴⁹ Gómez-Aller, “La otra transición: reconversión naval y movilización social”, p. 178-173.

⁵⁰ A categorización en fases non implica unha delimitación ríxida, senón que responde a unha lóxica analítica que permite observar tendencias predominantes dentro de procesos complexos.

⁵¹ «“Ascón” rescinde contratos a 2.200 trabajadores», *El País*, 04-05-1977.

expedientes de regulación de emprego, aos que se suma unha suspensión de pagos en abril de 1978, aprofundando na incerteza organizativa.

O episodio máis salientable desta fase foi a folga de 1978, iniciada en febreiro e mantida durante sete meses e medio, ata outubro. Esta mobilización, considerada unha das máis longas da historia obreira galega, foi impulsada polos comités de empresa e amplamente secundada pola base traballadora. As demandas principais centrábanse na defensa do emprego, o rexeitamento ao peche encuberto e a denuncia da xestión empresarial. A ausencia de avances nas negociacións, sumada á falta de recoñecemento do comité por parte da empresa, impediu calquera acordo durante boa parte do conflito.⁵² Neste contexto, a empresa solicitou un novo expediente de regulación de emprego, que foi rexeitado por todas as centrais sindicais con presenza en ASCON.⁵³

A tensión acumulada tamén se manifestou na rúa. En agosto de 1978 producíronse incidentes locais de hostalaría de Vigo, durante os que algúns traballadores e estudantes foron acusados de desaloxar a clientela. O comité de folga de ASCON condenou publicamente os feitos, asegurando que actuaran fóra do movemento organizado e reafirmando o compromiso coa disciplina da protesta.⁵⁴

Malia o seu carácter local, a mobilización foi gañando apoio social e intersectorial. Boa proba disto é a manifestación de marzo de 1978 que tivo lugar en Vigo en solidariedade cos traballadores en conflito, que incluía persoal doutras empresas afectadas.⁵⁵ Estas sinais de apoio externo anticipaban a expansión futura da base social da mobilización e a súa dimensión comarcal. A folga iniciada no mes de febreiro rematou finalmente en outubro de 1978, coa reincorporación progresiva dos traballadores tras unha mediación do Goberno Civil. O comité de folga valorou positivamente a unidade

⁵² «Punto muerto en el conflicto de “Ascón”», *El País*, 18-03-1978.

⁵³ «La empresa viguesa ASCON pide regulación de empleo», *El Progreso*, 13-04-1978.

⁵⁴ «Violentos incidentes en Vigo», *El Progreso*, 11-08-1978.

⁵⁵ «Manifestación obrera en apoyo de los trabajadores afectados por conflictos en Vigo», *El País*, 15-03-1978.

mantida e o sacrificio asumido polos traballadores, malia que os resultados materiais foron limitados.⁵⁶

Durante esta fase, a articulación sindical era incipiente: existía presenza de CC.OO. e UGT, mais sen estratexias conxuntas nin coordinación sólida. As protestas artellábanse principalmente a través dos comités de empresa e asembleas, con forte participación de base obreira. Un exemplo do clima de confrontación foi o rexeitamento da empresa, en xaneiro de 1979, a recoñecer o comité elixido polo persoal, alegando irregularidades no proceso electoral.⁵⁷ Esta negativa imposibilitou calquera vía de diálogo institucional e alimentou o clima de inestabilidade.

En resumo, esta fase representa un ciclo local anticipado, no que xa están presentes os elementos estruturais, organizativos e simbólicos que caracterizarán as fases posteriores do conflito. A experiencia acumulada neste período –tanto a nivel de solidariedade como de aprendizaxe estratéxica– constituirá a base sobre a que se construíra a resposta colectiva nos vindeiros anos.

A segunda fase deste ciclo de protesta en ASCON inicia no último trimestre de 1982 e esténdese ao longo de 1983. Caracterízase por un novo período de inestabilidade e reactivación das mobilizacións, a partir de outubro, cando o empresario Roberto J. Slinin⁵⁸ anuncia a súa intención de pechar tanto ASCON como Euroflot e outras compañías do conglomerado.⁵⁹ Esta medida afectaba directamente a máis de 2 300 persoas e intensificou unha situación xa crítica, marcada polos impagos salariais, a falta de carga de traballo e a incerteza organizativa.

No medio desta situación, o persoal da empresa convoca unha folga indefinida, que é posteriormente desconvocada tras compromisos institucionais que incluían o pago de

⁵⁶ «Vigo: tras siete meses y medio de paro, se reinició ayer el trabajo en ASCON», *El Progreso*, 03-10-1978.

⁵⁷ «La dirección de ASCON no reconoce al comité», *El Pueblo gallego*, 19-01-1979.

⁵⁸ Presidente do consello de administración de Astilleros del Atlántico, grupo do que formaba parte ASCON.

⁵⁹ «Slinin quiere liquidar Euroflot, Astilleros del Atlántico y “Ascón”», *Faro de Vigo*, 05-10-1982.

atrasos salariais, reincorporacións graduais e unha reestruturación da dirección da empresa. Slinin abandonaría os cargos executivos, sendo substituído por Felipe Font e crearase unha nova estrutura de xestión con representantes de bancos e patronais.⁶⁰ Malia estes movementos, a situación empresarial non mellora substancialmente e a mobilización continúa nos meses seguintes alternando protestas xerais e accións máis específicas.

No primeiro semestre de 1983, ASCON entra nun ciclo comarcal de mobilización compartido con estaleiros como Barreras, Vulcano ou Santo Domingo. A folga comarcal do 15 de abril, organizada polas principais centrais sindicais, constitúe un dos momentos simbólicos desta etapa, pois funciona como referente organizativo para nova fase do ciclo de protesta que estaba por comezar (ver *Imaxes 14, 15 e 16*, pp. 58-60). Cabe destacar a participación de todas as organizacións obreiras como CC.OO., UGT, INTG e USO. Durante os meses posteriores sucedéronse diversas accións convencionais como manifestacións en Moaña, elaboración dunha proposta de viabilidade para empresa así como unha marcha a Santiago para reclamar á xunta unha solución do conflito.⁶¹

As protestas son impulsadas polos comités de empresa e polas centrais sindicais máis representativas que nesta fase actúan con unidade relativa. Malia compartir obxectivos xerais, comezan a emerxer diferenzas internas no relativo á vía de acción: mentres uns sectores privilexian a interlocución institucional, outros reclaman unha mobilización máis intensa e sostida. A falta dun antagonista político claramente definido e a reorientación das demandas cara o goberno central e a Xunta caracterizan unha etapa de interpelación institucional, sen ruptura co marco político vixente.⁶² A comezos de abril anúnciase a presentación dun plan de viabilidade para ASCON por parte do goberno central e en maio continúan as accións con cortes de tráfico e novas manifestacións.⁶³

⁶⁰ «Desconvocada la huelga indefinida de “Ascón”», *Faro de Vigo*, 14-11-1982.

⁶¹ «Manifestación de trabajadores de “Ascón” en Moaña», *Faro de Vigo*, 20-04-1983; «El comité de ASCON elabora una nueva propuesta de soluciones para la empresa», *Faro de Vigo*, 23-04-1983; «Marcha sobre Santiago por parte de los trabajadores de “Ascón”», *Faro de Vigo*, 20-04-1983.

⁶² Gómez-Aller, «La otra transición: reconversión naval y movilización social», pp. 178-179.

⁶³ «La próxima semana será presentado el plan de viabilidad de “Ascón”», *Faro de Vigo*, 09-04-1983; «Continúan las movilizaciones de los trabajadores de Ascón», *Faro de Vigo*, 05-05-1983.

Esta fase representa a transición entre a protesta local e unha mobilización sectorial articulada. A resposta do cadro de persoal combina accións comarcais coordinadas con outras empresas do naval da ría de Vigo e iniciativas propias para influír nas negociacións e dar visibilidade á súa situación específica. O discurso dominante entre os traballadores segue centrado na defensa dos postos de traballo mais xa se comeza a percibir un cambio na escala e na interpretación do conflito: da protesta local a unha fronte comarcal.

A terceira fase do ciclo de protesta en ASCON abrangue dende o último trimestre de 1983 ata o primeiro trimestre de 1985 e supón o período de maior intensidade reivindicativo tanto no ámbito local como no conxunto do sector naval galego. Durante esta etapa, a reconversión industrial preséntase xa como un plan estruturado e con efectos concretos, o que provoca unha reacción sindical e social moito máis ampla, sostida e radicalizada.⁶⁴

Un dos fitos centrais desta fase é a convocatoria de tres folgas xerais ao longo de 1984. A primeira tivo lugar en febrero e destacou pola súa masiva participación, cun paro total en Vigo e a súa contorna e cunha manifestación que, segundo os organizadores, congregou a 300 000 persoas baixo o lema do rexeitamento ao desmantelamento industrial.⁶⁵ Esta xornada supuxo un punto de inflexión pois consolidou un repertorio máis enérxico, amosouse a capacidade de convocatoria das centrais sindicais e afianzouse unha lectura compartida do proceso como destrución deliberada do tecido produtivo galego (ver *Imaxes 17 e 18*, pp. 61-62).

A segunda folga tivo lugar en xullo de 1984. Esta convocatoria foi secundada por un amplo espectro de actores, cun seguimento especialmente relevante en Compostela, cidade na que se rexistrou unha paralización case total, evidenciando o alcance social da protesta.⁶⁶ Se ben contou cun seguimento masivo, comezaron a manifestarse sinais de

⁶⁴ Gómez-Aller, “La otra transición: reconversión naval y movilización social”, pp. 179-180.

⁶⁵ «Paro total en Vigo y gran parte de la comarca. Unas 300.000 personas en la manifestación contra el desmantelamiento industrial», *Faro de Vigo*, 15-02-1984.

⁶⁶ «Baile de cifras. Cien mil manifestantes según los organizadores, veintitrés mil para la Policía Municipal», *Faro de Vigo*, 13-07-1984.

fisura na unidade sindical. A ausencia da UGT, criticada publicamente por Manel Fernández –dirixente de CC.OO.–, revelou as primeiras diferenzas internas nun momento clave do conflito.⁶⁷

A terceira folga, convocada no mes de novembro, confirmou a consolidación dun movemento de resistencia estruturado a nivel comarcal e multisectorial. En Vigo, as cifras volveron ser significativas: 32 000 asistentes segundo a Policía Municipal e 200 000 segundo os organizadores.⁶⁸ A intensidade da mobilización e a presión exercida sobre o Goberno provocaron unha resposta directa do executivo, que foi interpelado polos sindicatos a asumir responsabilidades e actuar con urxencia ante a crise industrial.⁶⁹ Estes episodios dan boa proba do aumento da tensión entre forzas sociais e o aparato institucional, así como unha crecente deslexitimización da vía negociadora (ver *Imaxe 19*, p. 63).

Neste contexto, a protesta vai máis alá do eido estritamente laboral. A constitución da *Plataforma para a Defensa da Construción Naval* supuxo a creación dunha estrutura estable de coordinación social e sindical. A plataforma reuniu representantes de distintas zonas afectadas polo proceso de reconversión e tivo como obxectivo central esixir ao goberno central unha planificación transparente, así como garantir a viabilidade do sector.⁷⁰ Este paso expresa a madurez organizativa do movemento e o intento de superar a fragmentación territorial e sectorial da protesta.

Ao mesmo tempo, o repertorio de acción adoptou formas máis visibles e disruptivas. Unha das máis destacadas será a toma do barco de pasaxeiros que conecta Vigo con Cangas e Moaña, protagonizado polos traballadores do estaleiro.⁷¹ Esta acción pode

⁶⁷ «Manel Fernández: Lamento la ausencia de los trabajadores de UGT», *Faro de Vigo*, 13-07-1984.

⁶⁸ «En Vigo, 32.400 manifestantes según la Policía Municipal y doscientos mil según los organizadores», *Faro de Vigo*, 30-11-1984.

⁶⁹ «El gobierno tendrá que asumir su responsabilidad si no hace caso de nuestras llamadas», *Faro de Vigo*, 24-11-1984.

⁷⁰ «Hoy se constituye en Santiago una plataforma en defensa del sector naval», *Faro de Vigo*, 09-08-1984.

⁷¹ Durán, L. M., «Los trabajadores de “Ascón” ocuparon el catamarán Vapores de Pasaje», *Faro de Vigo*, 9-01-1985.

entenderse como medio para dar visibilidade á solidariedade entre os obreiros do naval da ría de Vigo (ver *Imaxes 20 e 21*, pp. 64-65). Nesa mesma liña, cómpre destacar tamén o bloqueo de entrada dun dos centros comerciais máis importantes da cidade olívica, El Corte Inglés en Vigo, no que os traballadores de ASCON impediron o acceso ao centro comercial durante máis de dúas horas, ante o que a policía respondeu de forma contundente.⁷²

Esta fase constitúe o cumio do ciclo de protesta. A mobilización xa non se limita á defensa dunha empresa concreta, senón que se configura como unha loita transversal, onde conflúen organizacións sindicais, movementos veciñais e amplos sectores da sociedade civil. A reconversión deixa de ser entendida como unha necesidade técnica e pasa a percibirse como unha estratexia política de desposesión económica e exclusión social. Neste escenario, a rúa convértese no principal espazo de confrontación e lexitimación alternativa, fronte á vía tecnocrática impulsada polo Estado.

A partir do segundo trimestre de 1985, o ciclo de protesta entra nunha etapa de declive marcada polo esgotamento organizativo, a perda de capacidade de convocatoria e a fragmentación da mobilización. O peche definitivo de ASCON, a asunción dos Fondos de Promoción de Emprego como saída institucional e a falta de avances na reindustrialización da zona contribúen á desactivación progresiva do conflito.

O rexeitamento do plan de viabilidade presentado pola empresa e a ausencia de resposta efectiva por parte do goberno central consolidaron a perspectiva do peche definitivo do estaleiro.⁷³ A Xunta de Galicia e o Goberno Central intercambiaron acusacións públicas, o que reflexa a desresponsabilización mutua fronte unha situación sen saída política clara.⁷⁴ Neste contexto, a mobilización volveuse máis intermitente e con menor impacto público

⁷² Trabajadores de Ascón impidieron el acceso al Corte Inglés desde las 9,50 hasta las 12,30 horas», *Faro de Vigo*, 17-01-1984.

⁷³ «El plan de “Ascón”, declarado definitivamente inviable», *La Voz de Galicia*, 12-01-1985.

⁷⁴ «El ministro de Industria acusa de “demagogia” a la Xunta de Galicia», *Faro de Vigo*, 18-01-1985.

A partir de 1986 xorden expectativas arredor do chamado “plan Santodomingo”, unha proposta de reindustrialización que abría unha vía para parte do persoal excedente para recolocarse laboralmente. Malia a súa proxección mediática inicial, o plan resultou infrutuoso.⁷⁵ Durante 1987, mantivéronse algunhas protestas dispersas, como as concentracións diante do Concello de Vigo, protagonizadas polos traballadores de ASCON e doutras empresas afectadas.⁷⁶ Con todo, o protagonismo do conflito pasou paulatinamente ao colectivo de traballadores incluídos nos FPE, que comezaron a organizar mobilizacións específicas esixindo solucións laborais dignas.

No ano 1988, os antigos empregados desenvolveron diversas accións reivindicativas: peches no estaleiro, protestas diante da sede do BCI, mobilizacións fronte a administración autonómica así como actos simbólicos como o peche nos propios locais dos FPE.⁷⁷ O antigo comité de empresa mantivo contacto cós representantes políticos e mantivo o diálogo, mais xa sen a capacidade de convocatoria ampla (ver *Imaxe 22*, p. 66).⁷⁸

Durante 1989, a mobilización mantívose aínda que cunha lóxica de baixa intensidade e centrada nos incumprimentos por parte da Xunta e dos empresarios respecto aos compromisos adquiridos. Podemos destacar o peche anunciado polo persoal de ASCON na factoría de Meira como medida de presión ante a falta de solucións para os excedentes que permanecían nos FPE tras o peche.⁷⁹ Os antigo cadro de persoal volveu saír á rúa denunciando a falta de solucións para quen permanecía nun limbo laboral, sen reingreso no mercado de traballo nin acceso a medidas de xubilación anticipada.⁸⁰

⁷⁵ «Expectativas favorables para el Plan Santodomingo», *Faro de Vigo*, 21-02-1986.

⁷⁶ «Trabajadores de Ascón, Álvarez y bomberos ante el Ayuntamiento», *Faro de Vigo*, 23-05-1987.

⁷⁷ «Los trabajadores de Ascón se encerraron en el astillero de Meira durante 24 horas», *Faro de Vigo*, 11-01-1989; «Doscientos trabajadores de Ascón se encerraron en la sede del BCI», *Faro de Vigo*, 15-10-1988; «El ex comité de Ascón se entrevista con Mariñas y Santos Oujo, el día 7», *Faro de Vigo*, 03-09-1988; «Los trabajadores de Ascón realizaron un encierro en los Fondos de Empleo», *Faro de Vigo*, 02-02-1989.

⁷⁸ «Los Fondos de Empleo analizaron la situación del colectivo Ascón», *Faro de Vigo*, 15-09-1988.

⁷⁹ «Los ‘ex’ de Ascón se encerrarán el martes en la factoría de Meira», *Faro de Vigo*, 09-01-1989.

⁸⁰ «Los extrabajadores de Ascón vuelven a la calle ante los incumplimientos de Xunta y empresarios», *Faro de Vigo*, 30-08-1989.

Esta última fase do ciclo exemplifica o tránsito dunha protesta colectiva con orientación política cara unha mobilización fragmentada e centrada na defensa de intereses parciais. O peche definitivo do estaleiro non só supuxo a desaparición do centro produtivo, senón tamén a descomposición dunha rede social, laboral e sindical que actuara como base de sostén do conflito durante máis dunha década.

4.4. A intervención do estado: control institucional e lexitimación social

A reconversión impulsada polo Estado español na década de 1980 non pode entenderse unicamente como unha medida técnica reorientada a corrixir desequilibrios sectoriais, senón como unha estratexia política complexa que articulou dous obxectivos principais: garantir a reestruturación do sistema produtivo e preservar a estabilidade social nun contexto de crise económica e institucional. Claus Offe analizou esta dobre función do Estado en contextos de crise, interpretación que Mikel Navarro aplicou ao caso español. Este autor establece que a reconversión cumpriu unha dobre función: resolver problemas económicos mediante o redimensionamento produtivo e minimizar a conflitividade a través de medidas sociais –prexubilacións, FPE ou as Zonas de Urxente Reindustrialización (ZUR)– que actuaron como gastos de lexitimación.⁸¹

Desde a perspectiva teórica de Offe, o estado capitalista intervéñen só cando o proceso de acumulación erra e vese obrigado a facelo para manter a reprodución das relacións mercantís. Os ocupantes do poder estatal están interesados en promover as condicións políticas máis adaptadas á acumulación privada. Con todo, o axuste por si só non abonda para garantir a estabilidade. En contextos de crise o estado debe establecer medidas compensatorias que mitiguen os efectos sociais das súas propias políticas.⁸² Neste sentido, as medidas como os FPE ou as ZUR non deben interpretarse como alternativas á lóxica de mercado, senón como intentos de sostela aí onde esta se debilita. Así, estas condicións políticas permiten evitar unha exclusión social masiva e, ao mesmo tempo, restablecer as condicións políticas compatibles coa acumulación privada.

⁸¹ Navarro, *Política de reconversión: balance crítico*, p. 17.

⁸² Offe, *Contradicciones en el Estado de Bienestar*, p. 107.

No referido á maneira na que se deseñou o proceso institucional da reconversión, confírmase que o Estado operou seleccionando actores válidos para o diálogo e excluindo a aqueles que se mostraban críticos coas medidas adoptadas. Dende a perspectiva de Poulantzas, isto é coherente coa idea de que o Estado constitúe «una condensación de fuerza entre las clases sociales».⁸³ É dicir, organiza a súa intervención de maneira parcial, aliñada coa preservación dunha determinada correlación de poder. No caso galego, un dos elementos máis reveladores foi a exclusión de sindicatos como INTG e CC.OO. da Comisión de control e seguimento, o principal órgano formal de xestión e supervisión do plan.⁸⁴ A normativa impedía participar en dita comisión ás centrais que non tivesen asinado previamente os acordos co goberno. Esta exclusión impedía toda lóxica de negociación real e funcionaba como mecanismo de presión institucional. Este deseño limitou a capacidade de influencia das organizacións críticas, forzándoas a buscar na rúa o espazo que lles foi negado nas institucións.

Esta estratexia de lexitimación fíxose especialmente visibles nos discursos públicos do Goberno vixente, que buscaron presentar a reconversión como un sacrificio necesario para acadar un obxectivo superior: a modernización do país. Nun discurso televisado emitido no mes de marzo de 1984 –en pleno ciclo de protesta– Felipe González afirmou: «repartimos los sacrificios, los exigimos a unos y otros, y esperamos que se comprenda la necesidad de hacer el sacrificio [...]. Créanme, eso exige un sacrificio, pero un sacrificio para ganar, un sacrificio para vencer la crisis».⁸⁵ Este tipo de discurso responde á unha dobre función: presentar unha decisión política como se fose o resultado inevitable dunha decisión técnica, escondendo así a súa orientación de clase. O Estado combina medidas de axuste con estratexias de lexitimación que reparten os custes de maneira que semellen inevitables e xustas. Por conseguinte, a mensaxe do presidente do goberno buscaba

⁸³ Poulantzas, *Estado, poder y socialismo*, pp. 154-155.

⁸⁴ A exclusión formalizouse trala aprobación do Real Decreto 1271/1984 do 13 de xullo, que regulaba a composición da Comisión de Seguimento do plan de Reconversión naval. O momento coincide coa fase final do conflito na Galiza, marcada pola progresiva desmobilización, o peche institucional do proceso e a recomposición do consenso político sobre a reconversión.

⁸⁵ «Felipe González anuncia que el Gobierno mantendrá con toda firmeza su política económica y de reconversión industrial», *El País*, 12-03-1984.

lexitimar os esforzos colectivos apelando a un futuro de modernización que xustificaría o presente.

Por outra banda, estes mecanismos de aceptación pública non só se artellan mediante os discursos centralizados do goberno socialista, nin mediante o deseño tecnocrático das comisións de seguimento. Podemos recoñecer tamén prácticas institucionais de actores descentralizados que funcionaron como engraxes do aparato estatal. En territorios onde o PSOE gobernaba tanto a nivel local como comunitario –como foi o caso de Vigo–, as autoridades desempeñaron un papel de «falsos aliados» ou incluso «apagafogos» do conflito obreiro. Tras unha inminente celebración das eleccións municipais, adoptaron unha actitude de neutralización simbólica e contención das protestas co obxectivo de evitar o desgaste político do partido no poder. Boa proba é a actuación do alcalde de Vigo, Manuel Soto⁸⁶. Nun primeiro momento mostrou xestos de apoio ás manifestacións de marzo de 1983, con todo, posteriormente pasou a deslexitimar a folga do 15 de abril e, máis adiante, a atribuír as protestas á sectores radicais que pretendían afundir a economía da cidade.⁸⁷ A súa actuación exemplifica como a vontade mediadora inicial das autoridades locais puido converterse nun mecanismo de desactivación da protesta, especialmente cando esta ameazaba con ter repercusións políticas.

Unha dinámica similar pode atoparse na actuación da UGT. A súa participación inicial nas mobilizacións derivou cara unha defensa da negociación institucional e as medidas impulsadas polo goberno. Esta posición, presentada como sensata e responsable fronte as estratexias de confrontación doutras centrais, serviu na práctica para lexitimar as políticas de reconversión e debilitar o apoio social ás protestas. Ao reproducir o discurso económico oficial e criticar abertamente as mobilizacións, a UGT contribuíu a reforzar un marco no que a reconversión se presentaba como un sacrificio necesario, e calquera oposición como un problema de orde pública.⁸⁸ Desta maneira, ao igual que no

⁸⁶ Alcalde de Vigo polo PSdeG durante entre os anos 1979 e 1991.

⁸⁷ Nogueira, *Dinámicas de conflito e represión: a mobilización contra a reconversión industrial (1983-1985)*, pp. 14-16.

⁸⁸ *Ibidem*, p. 35.

plano institucional e municipal, a lexitimación das políticas de axuste tamén se sostivo dende certos actores do movemento obreiro e non só dende o poder político.

5. OS EFECTOS DA RECONVERSIÓN

A reconversión naval deixou unha profunda pegada que se manifestou en múltiples dimensións da vida social. Máis alá da perda de postos de traballo, o peche de estaleiros como ASCON provocou efectos a nivel económico, comunitario e emocional. Nos seguintes apartados analízanse estas consecuencias, comezando polos impactos laborais directos e avanzando cara os efectos sociais e culturais máis duradeiros.

5.1. Efectos laborais directos

O proceso de reconversión naval e especialmente o peche definitivo de ASCON tivo un gran impacto nas taxas de desemprego tanto na comarca de Vigo como na do Morrazo. No caso que nos ocupa, ASCON foi un dos máis afectados polas medidas de redución do cadro de persoal, cancelación de contratos e, finalmente, a súa liquidación. En total, calcúlase que a reconversión provocou a perda de arredor de 6 000 empregos directos no sector naval galego. A evolución do emprego nos principais estaleiros galegos entre 1978 e 1987 (ver *Táboa 2*, p. 68), evidencia a magnitude da perda laboral en empresas como ASCON ou ASTANO. Como se observa, ASCON pasou de contar con máis de 1 600 traballadores nos anos oitenta a desaparecer completamente no 1987.

O peche de ASCON precipitou un escenario de desemprego estrutural extremo na contorna de Vigo e o Morrazo. Segundo os datos recollidos por Gómez-Aller, Galiza alcanzou os 157 000 parados no primeiro semestre de 1985, unha cifra que se mantivo estable nos anos seguintes. Nas comarcas máis afectadas, as taxas de paro superaron amplamente a media galega e española: 25% na comarca de Vigo, 22% en Ferrol e ata 37% en localidades do Morrazo como Cangas, Bueu ou Moaña.⁸⁹

⁸⁹ Gómez-Aller, “La otra transición: reconversión naval y movilización social”, p. 166.

Unha das medidas máis significativas impulsadas polo Estado co obxectivo de mitigar o conflito social derivado do colapso industrial foron os Fondos de Promoción de Emprego, regulados mediante o Real Decreto 335/1984. A súa finalidade era facilitar a recolocación dos traballadores excedentarios mediante accións de formación, incentivos á contratación e apoio a empresas receptoras. Porén, o seu deseño resultou limitado dende o comezo: cuestións como as condicións de incorporación ou as garantías de retorno á empresas de orixe non quedaban reguladas polo decreto, senón que se deixaban á negociación de cada plan de reconversión.⁹⁰

A propia análise do Gobernos socialista recoñecía o fracaso destas políticas: resultaron extremadamente custosas, desconectadas dunha estratexia real de promoción de emprego e xeraron efectos secundarios negativos en mercados de traballo locais como os de Vigo ou Ferrol. Factores como a escasa cualificación de moitos traballadores, a desconfianza empresarial ante o historial de conflitividade dos integrantes dos fondos, a resistencia a aceptar condicións laborais peores ou os elevados salarios previos son algunhas das causas que dificultaron a recolocación.⁹¹

Na teoría, o funcionamento dos FPE debía articularse coas Zonas de Urxente Reindustrialización, un instrumento creado para atraer a inversión industrial en territorios afectados. As ZUR estaban obrigadas a reservar unha porcentaxe de postos de traballo para o persoal que proviña dos FPE. Porén, a coordinación foi moi escasa e os resultados acabaron por ser desiguais. As axudas acostumaban a concentrarse en zonas como Madrid ou Barcelona, mentres que na Galiza moitos proxectos non chegaron a executarse. Ademais, os retrasos administrativos e a falta de adaptación entre oferta e demanda laboral provocaron que os resultados fosen na realidade moi inferiores ós previstos.⁹²

⁹⁰ Navarro, *Política de reconversión: balance crítico*, pp. 162-164.

⁹¹ *Ibidem*, pp. 162-165.

⁹² *Ibidem*, pp. 180-188.

A conclusión deste modelo chegou no ano 1989, cando o goberno suprimiu os FPE e os substituíu por medidas de saída anticipada.⁹³ Lonxe de actuar como unha ferramenta de transición industrial os FPE convertéronse nun mecanismo de contención social, que se ben contribuíu a pacificar o conflito, provocou tamén unha desactivación sindical, perda de capital técnico e interrupción xeracional no sector.

5.2. Efectos comunitarios e sociais

O peche de ASCON non significou unicamente a perda do emprego industrial senón tamén a ruptura dun modo de vida colectivo profundamente arraigado na comarca. A fábrica, ademais de ser un lugar de traballo, cumpría unha función como espazo de socialización, orgullo e pertenza. Arredor dela articulábase vínculos a través de ligas deportivas, mutualidades e outras formas de convivencia obreira. Esta rede de relacións comunitarias formaban parte dunha cultura do traballo industrial que vertebraba o día a día das familias traballadoras.

A desaparición das factorías provocou unha desestruturación do tecido social obreiro, de maneira que afectou tanto nos espazos comúns como ao sentimento de identidade compartida. A reconversión foi un drama social e emocional de aí que non se poida entender como un simple axuste económico.

Os efectos máis visibles manifestáronse no plano emocional. A situación de incerteza prolongada, a perda do traballo e a desintegración do modo de vida comunitario afectou a estabilidade psíquica dalgúns traballadores. Durante os primeiros meses de 1985, rexistráronse casos de depresión, adicción e mesmo suicido. Entre eles destaca o de Cándido Otero, traballador que se quitou a vida en plena fase do conflito, reunindo no seu enterro a milleiros de persoas nunha mostra de dor colectiva.⁹⁴ Segundo relata Manuel

⁹³ Estas consistiron en prexubilacións para traballadores maiores de 55 anos, que accedían a unha pensión anticipada e en baixas incentivadas para aqueles que non cumprían os requisitos de idade, a quen se lle ofrecía unha indemnización económica a cambio de rescindir o seu contrato laboral.

⁹⁴ «Depresiones, alcoholismo y paro amenazan a los mil seiscientos trabajadores de Ascón», Faro de Vigo, 06-02-1985; «Un trabajador de Ascón se quita la vida ante la situación por la que atraviesa el astillero»,

Currás, o traballador deixou unha nota manuscrita na que manifestaba que a culpa fora súa por unha peza que mecanizara de maneira incorrecta. Cómpre mencionar que esa peza non alcanzaba o valor das 200 pesetas. Neste contexto, a reconversión deixa de ser unha abstracción política ou económica para se converter nunha ferida emocional concreta.

Esta dimensión psicolóxica e emocional conéctase coa perda da función social do traballo. Como sinala Manuel Currás, moitos compañeiros “vivían coa idea do traballo para toda a vida”. Ao desaparecer ese horizonte vital, rompeuse tamén o equilibrio das relacións familiares e comunitarias. Os roles tradicionais, especialmente o do home como provedor principal, desestabilizáronse e moitas familias dependeron de subsidios, traballos precarios ou da emigración cara zonas industriais do norte ou ao estranxeiro.

En conxunto, os efectos comunitarios e sociais revelan un proceso de desposesión tanto material como emocional. A pegada do conflito non se borra co tempo, pois afectou ás estruturas máis íntimas da vida obreira, desde a dignidade ata a saúde mental, pasando polos afectos e os vínculos que sostiñan á comunidade traballadora.

5.3. Efectos memoriais, culturais e xeracionais

Ademais da desestruturación de emprego ou a desestruturación do tecido comunitario, cómpre analizar a ruptura simbólica e xeracional que provocou a reconversión naval. As súas consecuencias expándense ao plano de identidade individual e colectiva, ao relato interxeracional e a memoria das comunidades afectadas. Co obxectivo de abordar esta dimensión, resulta útil recorrer a dous conceptos clave como a *memoria agonística*, entendida como aquela que dá voz aos vencidos e excluídos do relato oficial e a *half-life of deindustrialization*, que describe a persistencia do trauma social e emocional moito despois do peche físico das fábricas.⁹⁵

Faro de Vigo, 01-02-1985; «Más de tres mil personas en el entierro de Cándido Otero, trabajador de Ascón», *Faro de Vigo*, 02-02-1985.

⁹⁵ Véase Vega, Rubén e Díaz, Irene, “Otras miradas sobre la desindustrialización” en Vega, Rubén e Díaz, Irene (coords.), *Desindustrialización: memoria, patrimonio y representaciones*, Ediciones Trea, Gijón, 2022, onde se comentan os conceptos mencionados aplicados ao estudo da experiencia obreira en contextos de desindustrialización.

Estes conceptos permiten interpretar obras culturais como a peza teatral *Reconversión* ou o filme *Los lunes al sol*, que funcionan como espazos de memoria obreira. En *Reconversión*, un antigo traballador de ASCON aparece ancorado nun presente sen horizonte, incapaz de reconstruír a súa vida tralo peche do estaleiro. A súa identidade profundamente ligada á fábrica e a imposibilidade de reincorporarse ao mercado laboral reflicte a situación de numerosos obreiros. Así o expresa un personaxe ao lembrar a traxectoria deste traballador:

Eu penso que non quixo traballar noutro sitio por orgullo. [...] El traballou no mellor estaleiro, axudou a levantalo, a levalo a onde chegou. Sentíase parte dun proxecto moi importante, con moito éxito. Cando se afundiú, afundiuse con el. Non comprendía o traballo fóra dese lugar, que era a súa casa, era a súa obra.⁹⁶

A obra mostra tamén a fenda xeracional provocada pola reconversión, simbolizada na advertencia do encargado dun estaleiro a un mozo que estaba traballando alí: «Pois estuda moito. Fai unha carreira, esfórzate para non acabar aquí. Isto xa sabes o que é. Se tes a ocasión, aproveita».⁹⁷ esta frase resume o cambio de época: o traballo que antes ofrecía sentido, orgullo e recoñecemento convértese nun destino a evitar. Co peche da fábrica, moitos traballadores víronse desprazados non só económica e socialmente, senón tamén a nivel narrativo: a súa historia deixou de encaixar no relato oficial do progreso e a modernización.

Esta obra adquire máis forza ao considerar que o seu autor, Santiago Cortegoso, é fillo dun traballador de ASCON. Daquela, a obra pode interpretarse como unha forma de *posmemoria*, é dicir, unha reconstrución simbólica do trauma laboral vivido polo seu pai dende a ollada da seguinte xeración. O autor non só dá unha testemuña do que pasou senón que tamén o reelabora para integralo na memoria colectiva. Isto encaixa co feito de que moitas representacións culturais sobre a desindustrialización foron creadas por fillos de clase obreira, situados entre dous mundos: con acceso a ferramentas expresivas

⁹⁶ Cortegoso, *Reconversión*, pp. 92-93.

⁹⁷ *Idem.*, p. 86.

e educativas que lles permitiron dar conta do derrubamento das bases materiais e culturais das que son herdeiros.⁹⁸

O filme *Los lunes al sol*, pola súa banda ofrece unha representación da exclusión obreira trala reconversión. A figura do protagonista –solitario, sen fillos, desempregado e sen expectativas de reintegración– simboliza a persistencia dun suxeito desclasado. Ademais, recóllense varios elementos que evocan a frase xa mencionada «Ou todos ou ningún». A obra reconstrúe unha memoria agonística: non busca reconciliación co relato triunfante da modernización, senón dar visibilidade á dor e ao abandono dos excluídos

Ambas pezas ilustran tamén a lóxica da *half-life of deindustrialization*: os seus personaxes viven nunha incerteza crónica, onde a perda do emprego dá lugar á perda de sentido. O suicidio dun compañeiro, o alcoholismo ou a incapacidade para readaptarse a novos sectores son a expresión dunha vida residual postindustrial, na que o trauma sigue activo incluso despois da desaparición da fábrica.

Todos estes factores amosan que o impacto da reconversión vai máis alá de cifras de desemprego ou das estatísticas económicas: prodúcese un trauma cultural e xeracional, que tamén afecta ao relato compartido e a memoria colectiva das clases traballadoras. A través destas representacións artísticas, faise visible unha dimensión do mundo que acostuma a quedar oculta nos discursos institucionais: a desaparición dunha lóxica que ofrecía sentido, orgullo e pertenza a milleiros de traballadores e ás súas familias.

CONCLUSIONES

O estudo do conflito de ASCON permitiu analizar un proceso de reconversión industrial que foi máis alá do peche dunha empresa. Trátase dun fenómeno que, lonxe de limitarse ao ámbito económico, funcionou como una estratexia estatal articuladora de intereses produtivos, mecanismos de lexitimación e dispositivos de control social.

⁹⁸ Vega e Díaz, “Otras miradas sobre la desindustrialización”, p. 18.

A análise ten mostrado que a intervención do Estado combinou racionalización económica con desactivación da mobilización obreira. O uso de ferramentas como os Fondos de Promoción de Emprego, os acordos parciais ou a fragmentación sindical respondeu a unha lóxica que buscaba conter o conflito e evitar a súa politización. Neste senso, o caso de ASCON exemplifica como estes procesos afectan tanto á estrutura produtiva como aos marcos de protesta, ás relacións laborais e ao tecido comunitario

Dende o punto de vista social, a reconversión xerou consecuencias profundas e duradeiras: desemprego estrutural, precarización da vida e deterioro das redes comunitarias. No caso concreto de ASCON, a resposta do persoal adoptou a forma dunha mobilización prolongada, sostida por vínculos veciñais, sindicais e afectivos que transcendían o espazo estritamente laboral. Durante anos o estaleiro funcionou como eixo vertebrador dunha forma de vida colectiva. Daquela, o seu peche implicou non só unha transformación económica, senón tamén unha ruptura nas estruturas sociais e identitarias da contorna.

As memorias dese conflito non desapareceron. Seguen presentes entre quen o viviu e nas xeracións posteriores. Así pois, persiste unha memoria obreira que rexeita a reconciliación e reclama xustiza e visibilidade. Lonxe de asumir o relato da modernización, denuncia as perdas e fracturas que esta implicou. Neste sentido, a cultura tense convertido nun espazo onde estas experiencias reaparecen e se resignifican, recordando que toda historia oficial debe ser discutida tamén dende as súas marxas.

En suma, este traballo defende a necesidade de abordar os procesos de reconversión dende unha perspectiva integral que incorpore os obxectivos económicos xunto coas súas consecuencias sociais, políticas e culturais. Así mesmo, subliña que a memoria destes procesos constitúe unha dimensión chave para comprender os seus efectos a longo prazo e para formular narrativas máis inclusivas e críticas sobre o pasado recente.

BIBLIOGRAFÍA

- Arce, José María, *Los sindicatos y la reconversión industrial durante la transición: 1976-1982*, CES, Madrid, 1977.
- Batés Barco, Juan Manuel, “La economía durante el régimen de Franco (1973-1975) en Paredes, Javier (coord.), *Historia contemporánea de España. Siglo XX*. Ariel, Barcelona, 2004.
- Cortegoso Calvar, Santiago, *Reconversión*, Edicións Positivas, Santiago de Compostela, 2024.
- Díaz Lorenzo, Juan Carlos, “ASCON, unha estrela na historia da construción naval de Galicia”, *Nova Ardentía*, Vol. 13, 2021.
- Gómez-Aller Andrés, Diego, “La otra transición: reconversión naval y movilización social” en Prada Rodríguez, Julio (dir.), *Galicia en transición*, Sílex, Madrid, 2019.
- McAdam, Doug e McCarthy, John D. e Mayer Zald N. (eds.), *Movimientos sociales: perspectivas comparadas*, Istmo, Madrid, 1999.
- Navarro, Mikel, *Política de reconversión: balance crítico*, Eudema, Madrid, 1990.
- Nogueira Castro, Jessica, *Dinámicas de conflicto e represión: a mobilización contra a reconversión industrial (1983-1985)*, Universidade de Santiago de Compostela, 2018, (Memoria de Investigación Inédita).
- Offe, Claus e Keane, John (ed.), *Contradicciones en el Estado de Bienestar*, Alianza Editorial, Madrid, 1990.
- Poulantzas, Nicos, *Estado, poder y socialismo*, Siglo Veintiuno, Madrid, 1979.
- Prada Rodríguez, Julio, “La historiografía sobre la transición o la transición a debate” en Prada Rodríguez, Julio (dir.), *Galicia en transición*, Sílex, Madrid, 2019.
- Tarrow, Sidney, “Ciclos de acción colectiva: entre los momentos de locura y el repertorio de contestación”, en Traugott, Mark, *Protesta social: repertorios y ciclo de la acción colectiva*, Hacer, Barcelona, 2002.
- . *El poder en movimiento: los movimientos sociales, la acción colectiva y la política*, Alianza, Madrid, 1997.

Varela Vázquez, Pedro, “Industrialización e desindustrialización da Galicia Marítima” en Dubert, Isidro (ed.), *Galicia, un mar con historia*, Edicións Xerais, Vigo, 2024.

Vega, Rubén e Díaz, Irene, Otras miradas sobre la desindustrialización en Vega, Rubén e Díaz, Irene (coords.), *Desindustrialización: memoria, patrimonio y representaciones*, Ediciones Trea, Gijón, 2022.

FILMOGRAFÍA

León de Aranoa, *Los lunes al sol*, GG Distribución, 2002.

FONTES ORAIS

Currás Meira, Manuel. Entrevista gravada, realizada por Fabio González Cortegoso en Moaña o 8 de febrero de 2025.

HEMEROGRAFÍA

El Progreso:

«Más de medio centenar de jóvenes se manifiestan en solidaridad con Ascón. Cortaron el tráfico, atravesaron coches en las calzadas y rompieron escaparates de entidades bancarias», *El Progreso* 14-04-1978.

«Familiares de los trabajadores de “Ascón” visitaron al obispo de Tuy-Vigo», *El progreso*, 22-05-1978.

«La empresa viguesa ASCON pide regulación de empleo», *El Progreso*, 13-04-1978.

«Violentos incidentes en Vigo», *El Progreso*, 11-08-1978.

«Vigo: tras siete meses y medio de paro, se reinició ayer el trabajo en ASCON», *El Progreso*, 03-10-1978.

El País:

González, G., «Masiva respuesta a la jornada de solidaridad con Ascón en Vigo», *El País*, 26-04-1978.

«“Ascón” rescinde contratos a 2.200 trabajadores», *El País*, 04-05-1977.

«Punto muerto en el conflicto de “Ascón”», *El País*, 18-03-1978.

«Manifestación obrera en apoyo de los trabajadores afectados por conflictos en Vigo», *El País*, 15-03-1978.

«Felipe González anuncia que el Gobierno mantendrá con toda firmeza su política económica y de reconversión industrial», *El País*, 12-03-1984.

Faro de Vigo:

«Los trabajadores de “ASCON” y sus familiares, piden por la calle soluciones urgentes», *Faro de Vigo*, 20-02-1983.

Portela, S. «Hoy, huelga general durante tres horas en Cangas y Moaña», *Faro de Vigo*, 15-04-1983.

«Los trabajadores de Ascón se encerraron en la Delegación de Hacienda», *Faro de Vigo*, 12-09-1984.

«La policía tomó posiciones en la Delegación de Hacienda donde permanecen encerrados doscientos trabajadores de “Ascón”», *Faro de Vigo*, 14-09-1984.

«Los trabajadores de ASCON iniciarán una campaña de recogida de firmas en pro de la supervivencia del astillero», *Faro de Vigo*, 26-01-1985.

«Los trabajadores de “Ascón” se encerraron en diversos organismos oficiales de Vigo», *Faro de Vigo*, 24-03-1983.

«Tras permanecer toda la noche del viernes, los trabajadores de “Ascón” abandonaron su encierro en la Catedral de Santiago», *Faro de Vigo*, 27-03-1983.

«Por la intervención de manifestantes de “Ascón” y “Vulcano” los actos oficiales con motivo de la Reconquista fueron alterados», *Faro de Vigo*, 29-03-1983.

«Slinin quiere liquidar Euroflot, Astilleros del Atlántico y “Ascón”», *Faro de Vigo*, 05-10-1982.

«Desconvocada la huelga indefinida de “Ascón”», *Faro de Vigo*, 14-11-1982.

«Manifestación de trabajadores de “Ascón” en Moaña», *Faro de Vigo*, 20-04-1983.

«El comité de ASCON elabora una nueva propuesta de soluciones para la empresa», *Faro de Vigo*, 23-04-1983.

«Marcha sobre Santiago por parte de los trabajadores de “Ascón”», *Faro de Vigo*, 20-04-1983.

«La próxima semana será presentado el plan de viabilidad de “Ascón”», *Faro de Vigo*, 09-04-1983.

«Continúan las movilizaciones de los trabajadores de Ascón», *Faro de Vigo*, 05-05-1983.

«Paro total en Vigo y gran parte de la comarca. Unas 300.000 personas en la manifestación contra el desmantelamiento industrial», *Faro de Vigo*, 15-02-1984.

«Baile de cifras. Cien mil manifestantes según los organizadores, veintitrés mil para la Policía Municipal», *Faro de Vigo*, 13-07-1984.

«Manel Fernández: Lamento la ausencia de los trabajadores de UGT», *Faro de Vigo*, 13-07-1984.

«En Vigo, 32.400 manifestantes según la Policía Municipal y doscientos mil según los organizadores», *Faro de Vigo*, 30-11-1984.

«El gobierno tendrá que asumir su responsabilidad si no hace caso de nuestras llamadas», *Faro de Vigo*, 24-11-1984.

«Hoy se constituye en Santiago una plataforma en defensa del sector naval», *Faro de Vigo*, 09-08-1984.

Durán, L. M., «Los trabajadores de “Ascón” ocuparon el catamarán Vapores de Pasaje», *Faro de Vigo*, 9-01-1985.

Trabajadores de Ascón impidieron el acceso al Corte Inglés desde las 9,50 hasta las 12,30 horas», *Faro de Vigo*, 17-01-1984.

«El ministro de Industria acusa de “demagogia” a la Xunta de Galicia», *Faro de Vigo*, 18-01-1985.

«Expectativas favorables para el Plan Santodomingo», *Faro de Vigo*, 21-02-1986.

«Trabajadores de Ascón, Álvarez y bomberos ante el Ayuntamiento», *Faro de Vigo*, 23-05-1987.

«Los trabajadores de Ascón se encerraron en el astillero de Meira durante 24 horas», *Faro de Vigo*, 11-01-1989.

«Doscientos trabajadores de Ascón se encerraron en la sede del BCI», *Faro de Vigo*, 15-10-1988.

«El ex comité de Ascón se entrevista con Mariñas y Santos Oujo, el día 7», *Faro de Vigo*, 03-09-1988.

«Los trabajadores de Ascón realizaron un encierro en los Fondos de Empleo», *Faro de Vigo*, 02-02-1989.

«Los Fondos de Empleo analizaron la situación del colectivo Ascón», *Faro de Vigo*, 15-09-1988.

«Los ‘ex’ de Ascón se encerrarán el martes en la factoría de Meira», *Faro de Vigo*, 09-01-1989.

«Los extrabajadores de Ascón vuelven a la calle ante los incumplimientos de Xunta y empresarios», *Faro de Vigo*, 30-08-1989.

«Depresiones, alcoholismo y paro amenazan a los mil seiscientos trabajadores de Ascón», *Faro de Vigo*, 06-02-1985.

«Un trabajador de Ascón se quita la vida ante la situación por la que atraviesa el astillero», *Faro de Vigo*, 01-02-1985.

«Más de tres mil personas en el entierro de Cándido Otero, trabajador de Ascón», *Faro de Vigo*, 02-02-1985.

La Voz de Galicia:

García, A. «Los pequeños comerciantes de Moaña apoyan a los trabajadores de “Ascón”», *La voz de Galicia*, 29-01-1984.

«El plan de “Ascón”, declarado definitivamente inviable», *La Voz de Galicia*, 12-01-1985.

El Pueblo Gallego:

«Sigue el paro en ASCON, “Ou todos ou ningún”, Grito de la Asamblea», *El pueblo gallego*, 25-05-1978.

«Los trabajadores de ASCON insisten: “Ou todos ou ningún”», *El pueblo gallego*, 16-06-1978.

«La dirección de ASCON no reconoce al comité», *El Pueblo gallego*, 19-01-1979.

ANEXO I:

Anexo de imaxes

Imaxe 01: Publicidade dos estaleiros de Meira e Ríos. Fonte: Nova Ardentía, nº 13, 2021.

ASTILLEROS CONSTRUCCIONES, S. A.

Construcción y reparación de buques

Factorías en Meira y Ríos
VIGO (España)

Apartados 56 y 402
Velázquez Moreno, 9

Teléfonos 22 69 00* y 22 47 00*
Telex 83004. Telegramas: ASCON

Fonte: *Nova Ardentía*

Imaxe 02: Asemblea no pavillón das Travesas, 23 maio 1978.

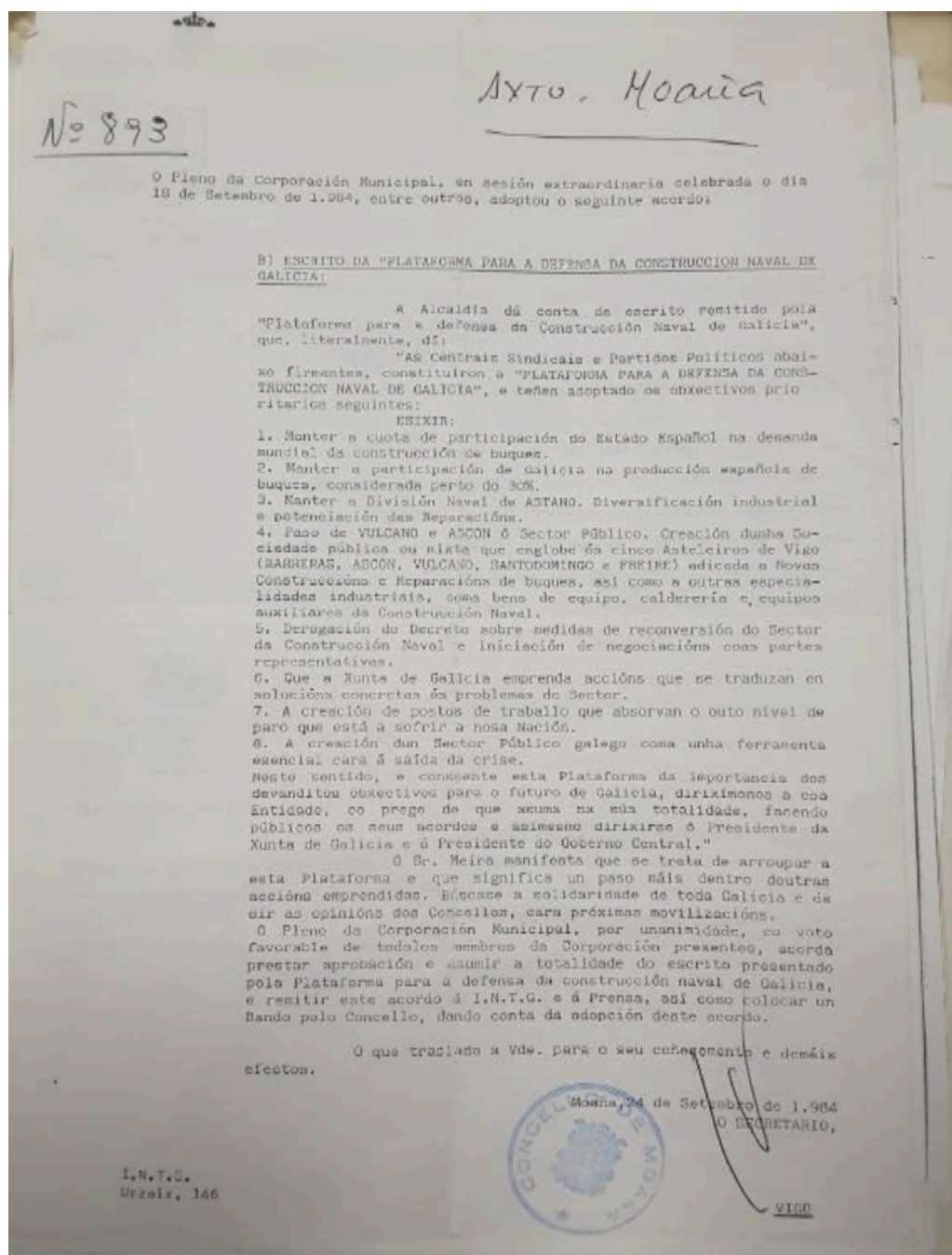
Fonte: Cameselle

Imaxe 03: Asemblea en Balaídos, 30 setembro 1978.

Fonte: Cameselle.

Imaxe 04: Adhesión do concello de Moaña ás reivindicacións da Plataforma para a Defensa da Construción naval de Galicia, 26 de setembro de 1984.

Fonte: F10M/Naval/Sector Naval/Sindicato Nacional/Plataforma/33. Extraído de Castro Nogueira, Jessica, *Dinámicas de conflito e represión: a mobilización contra a reconversión industrial (1983-1985)*, Universidade de Santiago de Compostela, 2018, (Memoria de Investigación Inédita).

Imaxe 05: Recollida de alimentos para os traballadores de ASCON.

Fonte: Cameselle.

Imaxe 08: Corte da vía do tren en Teis, 1978.

Fonte: Cameselle.

Imaxe 09: Corte de tráfico na Ponte de Rande polos traballadores de ASCON, 3 maio de 1983.

Fonte: Cameselle.

Imaxes 10 e 11: Ocupación da delegación de facenda en Vigo, 11 setembro de 1984.

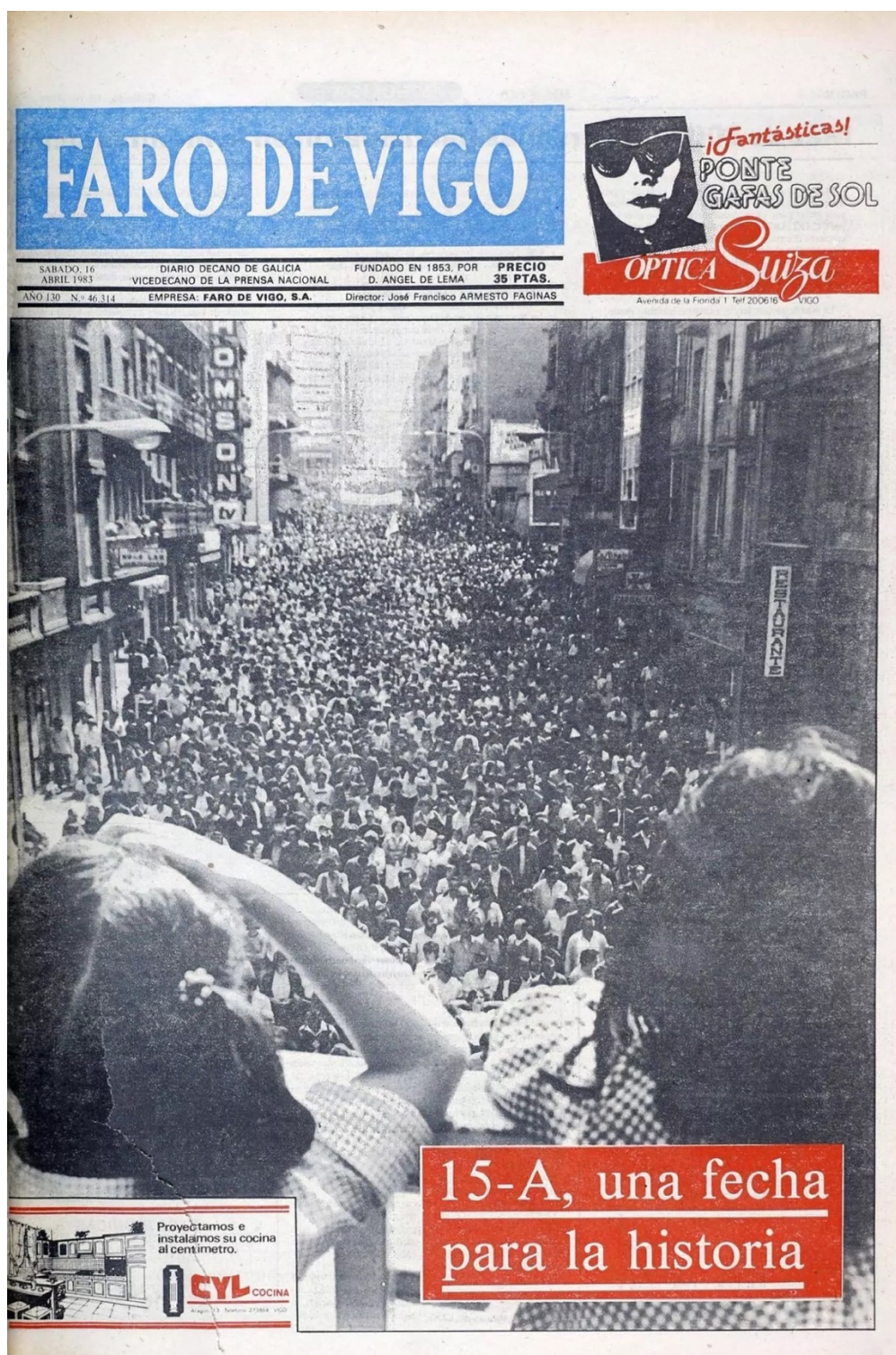
Fonte: Cameselle.

Imaxes 12 e 13: Directivos retidos nas oficinas de Meira, 26 xaneiro 1984.

Fonte: Cameselle.

Imaxe 14: Portada do *Faro de Vigo* tras a Folga Xeral do 15 de abril de 1983, 16 abril 1983.

Fonte: hemeroteca *Faro de Vigo*.

Más de 200.000 personas participaron en la manifestación

Más de doscientas mil personas se concentraron ayer desde la calle Aragón hasta la iglesia de los Picos para tomar parte en la manifestación que, convocada por CC.OO., UGT y la Intersindical, en protesta por el creciente deterioro industrial de nuestra comarca, daría comienzo al mediodía. Esta cifra ha sido recogida de las facilidades por la Policía Municipal, que sitúan en mínimo de participantes en 180.000 personas, y el máximo, en 280.000.

La manifestación, en cuya cabeza figuraban numerosos dirigentes de partidos políticos y centrales sindicales, se abría con una pancarta en la que podía leerse: "Contra el desmantelamiento industrial de la comarca". En la marcha figuraban igualmente pancartas de todos los pueblos de la comarca de Vigo, destacando una de la Policía Municipal de Vigo con la inscripción: "Stop al paro".

A pesar de la impresionante participación, ya que se calcula que otras 25.000 personas quedaron cercadas, sin poder incorporarse a la manifestación, la jornada de protesta transcurrió con normalidad, y solamente se registraron pequeños incidentes en las primeras horas de la mañana ante algunas entidades bancarias que pretendían abrir sus puertas.

Como referencia significativa podemos apuntar que cuando la cabeza de la manifestación entraba en la Puerta del Sol, la cola de la misma caminaba a la altura de la estación de Renfe, quizás un poco más arriba.

En algunos momentos y durante el transcurso de la marcha, se escucharon gritos contra el PSOE y Alianza Popular, por no haber secundado la manifestación.

Hacia la una y cuarto de la tarde, comenzó a llegar la cabeza de la manifestación a la Puerta del sol, donde sus participantes interpretaron el himno gallego.

LA HORA "H"

A primeras horas de la mañana grupos de personas ocupaban las calles dispuestos a encaminarse hasta la calle Aragón lugar de concentración y salida de la manifestación. Era realmente difícil encontrar un lugar donde desayunar, y solo en la cafetería de un conocido hotel de la ciudad se podía tomar un tentempié para iniciar la marcha. Plantillas de diferentes empresas, que se dirigían al Calvario impedían que el tráfico se hiciese fluido, con lo que muchos vehículos se vieron obligados a desviarse de su ruta habitual.

Desde Coln hasta el Calvario, gentes de todos los colores políticos subían bajo la canicula del mediodía. Muchos se habían puesto sus mejores galas dominicales como si de una gran fiesta se tratase. En cierto sentido, así podía calificarse. De vez en cuando podía distinguirse entre el público a algún político o líder sindical que acudía presuroso a ocupar su puesto en la salida. Arriba, en la cima, un hormiguero humano, del que sobresalían algunas pancartas sanguinolentas, se movía en un incesante ondular, presto a iniciar la marcha. Algunos se refugiaban en los portales buscando un poco de sombra.

Los últimos en unirse al núcleo principal de la manifestación fueron los estudiantes del bono bus y la "Xuventude Comanista Galega", al frente de la cual marchaba una especie de culebra amarilla formada por una bandera y varios jóvenes ocultos bajo ella en cuyo costado figuraban las siglas de la organización.

A las doce del mediodía se inició la marcha.

APLAUSOS A LA BANDERA GALLEGA

Encabezaba la manifestación una representación de las tres centrales sindicales convocantes, que portaba una enorme pancarta en la que podía leerse: "Non o desmonte industrial da comarca". En algunas calles adyacentes, la Policía Nacional controlaba, desde el interior de sus vehículos, el desarrollo de la marcha. Tras la representación sindical, iban parlamentarios gallegos, concejales y representantes de los distintos partidos políticos que conforman el espectro político de nuestra ciudad. Más atrás, agrupados por sectores, empresas y partidos, el núcleo principal de la manifestación, compuesto por más de doscientas mil personas. Hay que señalar la casi total ausencia de pancartas, a excepción de las que identificaban a los distintos grupos.

pos. Este detalle restaba a la convocatoria toda connotación de carácter político.

La manifestación se deslizó pausadamente por la calle Urzaiz hacia Coln. En un balcón dos ancianas desplegaban una bandera gallega, lo que desató en repetidas ocasiones, los aplausos del público. Un gran número de espectadores presenciaban desde el scalextric la marcha de los manifestantes, demostrando con ello, y aunque solo fuese ocasionalmente, que la enorme mole de cemento no era del todo inútil. En una ocasión un grupo de espectadores increparon a Agustín Arca al grito de "Alianza Popular", ¿que fas ahí?" El mismo se alara más tarde que se encontraba en la manifestación no en representación de Alianza Popular, sino como un integrante más de la misma.

Un vehículo provisto de megafn organizaba la marcha y daba las instrucciones precisas a seguir por los diferentes colectivos participantes. Los manifestantes coreaban las consignas que se lanzaban desde aquel reivindicando soluciones para la actual crisis industrial que padece la comarca viguesa.

COMO UN ACORDEÓN

La marcha, precedida por dos motoristas y un vehículo de la Policía Municipal dob en la calle Coln enfilando Policarpo Sanz hacia la Puerta del Sol. Cordones de seguridad se extendían a ambos lados de las aceras, precediendo a la manifestación, con el fin de evitar que el público cruzase de un lugar a otro de la calzada.

Cuando la cabeza del enorme hormiguero humano llegó hacia la una de la tarde a la Puerta del Sol, punto final de la marcha, la manifestación comenzó a contraerse como un acordeón. Los primeros en llegar se habían situado en los alrededores de la Plaza, buscando los lugares sombreados. El lugar casi se había convertido en un lugar de encuentro de amigos y conocidos que intercambiaban impresiones y hacían planes para el próximo fin de semana. Algunos, dadas las circunstancias, llegaron a hacer amistad con su compañera de marcha. El ambiente era de verdadera confraternidad y en ningún momento se registraron incidentes.

Como colofón, y antes de que la manifestación se disolviese, el periodista vigus Antonio Ojea, ley un comunicado elaborado por las tres centrales convocantes, cantndose a continuación el himno gallego.

SI NO VE BIEN
VISITE
LA Gafa de Oro
MAS DE 50 AÑOS DE EXPERIENCIA
LENTILLAS DURAS Y BLANDAS **soflens**
* AUDIFONOS para SORDOS
POLICARPO SANZ, 32 VIGO

...y llegó la huelga general

Es fácil creer en las promesas de los políticos cuando no se tiene nada que perder. Pero suelen ser esas promesas incumplidas, y la falta de soluciones a problemas concretos, lo que conduce a la población a la desesperanza. En la comarca viguesa aún no se ha llegado a tal estado, y los miles de personas que tomaron parte en la convocatoria de paro y manifestación de ayer así lo atestiguan. Como una sola persona exigieron, con su presencia en la calle, medidas tendentes a paliar el creciente deterioro de la industria viguesa. Y es que en Vigo aún hay lugar para la esperanza.

Desde hacia varios días, la huelga general era el tema de numerosas conversaciones. Los comerciantes hablaban de la conveniencia o inconveniencia de abrir sus establecimientos, dado que las empresas de seguros no cu-

brian la posible rotura de los vidrios de los escaparates. Los taxistas por su parte comentaban que los piquetes de huelga pararían a los que vieses circular, y aquellos que recogiesen pasajeros les romperían el parabrisas. En los bancos se rumoreaba que no abrían sus puertas al público, pero que sus empleados trabajarían en el interior. Las amas de casa, por último, andaban preocupadas ante el temor de que cortasen el agua y la luz durante las tres horas y media que duraría la huelga, ya que los productos alimenticios que se encontrasen en los frigoríficos, sobre todo carnes y pescados, corrierían el riesgo de estropearse. Por suerte, esta medida no se llevó a cabo.

Conforme se acercaba la fecha señalada para la celebración de la huelga, el interés crecía entre la po-

blación que a última hora respondería como una sola persona a la convocatoria.

Los sindicatos organizadores, CC.OO., UGT y la Intersindical, habían visitado las redacciones de diarios y emisoras de radio para poner al ciudadano al corriente del trayecto que se había de seguir, y

de otros pormenores referentes a la misma. Sin da alguna, esta labor formativa de los sindicatos, a través de los medios de comunicación, fue

una gran ayuda, ya durante todo el recor de la marcha la organización fue casi perfecta: se registró ningún incidente.

CRISTO PUNTO DE ENCUENTRO

Si estas cansado, si te faltan las fuerzas para seguir soportando la vida, como si de una maldición se tratara, si buscas la Verdad, si quieres disfrutar de Vida Eterna, debes saber que hay un único lugar en el cual puedes encontrar la respuesta: CRISTO.

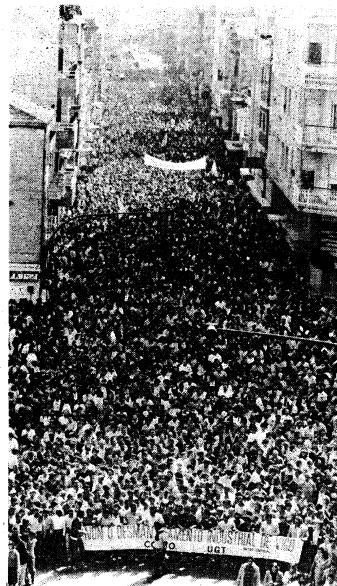
IGLESIA BAUTISTA
Tienes una en tu ciudad.

BALANZAS "BERKEL" ELECTRONICAS
OFERTA ESPECIAL del 11 al 30 Abril
ÚLTIMO MODELO COLGANTES Y MOSTRADOR
Mod. 550 M y 550 C de 10 kg.
PRECIO VP. 110.000 Pesetas.
APRESEURISE A EFECTUAR EL PEDIDO
CONCESIONARIO J. OTERO
Marian Cortes, 9 - Teléfono: 21 50 23
VIGO
Financin: nos hasta 36 meses CREDICAR y CAED-VIGO.

Dueños de su destino

A LREDEDOR de doscientas mil personas han discurrido, ayer, por las calles de Vigo, para manifestar su honda preocupación por la grave situación que atraviesa la ciudad y su comarca; para expresar, de manera pública y unánime, que ante el desmantelamiento industrial que padecemos no caben posturas conformistas o silencios de desesperanza.

Un pueblo como éste es, sin lugar a dudas, una comunidad dueña de su destino, a la que las barreras de la crisis no la hacen detener. La jornada de ayer rebasa los matices de un hecho merecedor de una crónica periodística, para convertirse en un acontecimiento histórico. Porque la grandeza, la prosperidad, la libertad y la independencia de un pueblo no solo se registra en la Historia cuando se trata de un suceso guerrero como aquel, hace pocos días recordado, que protagonizaron un mes de marzo de 1809 Cacha-

muña y demás gentes. En esta hora viguesa de 1983 también nos encontramos, como nuestros antepasados, ante el ser o no ser de una comunidad. Y una manera de protagonizar una nueva reconquista es saliendo a la calle, como ayer, poniendo de relieve la exigencia de todo un pueblo a trabajar, dado que pocas poblaciones como la nuestra han sabido a lo largo de siglos ennoblecerse con el trabajo.

Ante el acontecimiento de ayer no caben argumentos que tiendan a minimizar su magnitud. Allí quien quiera hacerlo. Pero no podemos por menos que subrayar que incurrieran en craso error. Podrá haberse producido algún caso aislado de piquetes que no actuaron de forma ortodoxa, actitud que rechazamos. Pero esa excepción minúscula, no puede empañar el civismo admirable de todo este gran pueblo de Vigo, al que nos honramos en pertenecer, así como esos ayuntamientos limítrofes que padecen como nosotros tan acusada crisis industrial.

El pueblo de Vigo ha discurrido por sus calles, consciente de que era su deber estar allí. Lo han hecho quienes padecen en su propia carne, en sus sacrificados hogares, el paro o la amenaza de éste. Pero le han unido a ellos quienes gozan de un puesto de trabajo seguro. Todo por una solidaridad ejemplar, que, como portavoces periodísticos de la ciudad, hemos de manifestar que es algo que nos enorgullece.

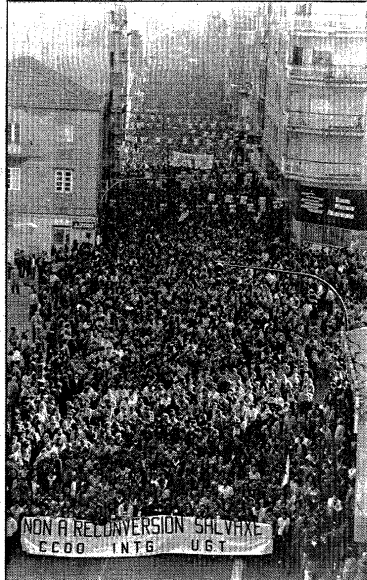
El 15-A, será a partir de ayer, fecha a recordar siempre, y el espíritu de esta jornada algo que debe anidar permanentemente en nosotros. Ojalá que en tiempos venideros de prosperidad podamos recordar este 15 de abril. Ayer, sin duda, hemos sabido todos colocar los cimientos para un mañana mejor. Esta maravillosa parte del "fogar de Breogán" sabe muy bien el significado del canto de Pondal cuando anima a despertar "do teu sono". Vigo está despierto, vigilante. Quiere ser —y lo conseguirá, fruto de su esfuerzo— dueño de su destino.

Los textos y fotos de estas páginas especiales del 15-A en Vigo, han sido elaboradas por Blanco Rivas, Sara Caldero, Cameselle, Luz Durán, Fernando Franco, Paulino García, Magis Iglesias, Magar, Penalba, Luis Piñero, Marisa Real y Roberto Sotelo.

Imaxe 17: Portada do *Faro de Vigo* trala Folga Xeral do 14 febrero de 1984, 15 febrero 1983.

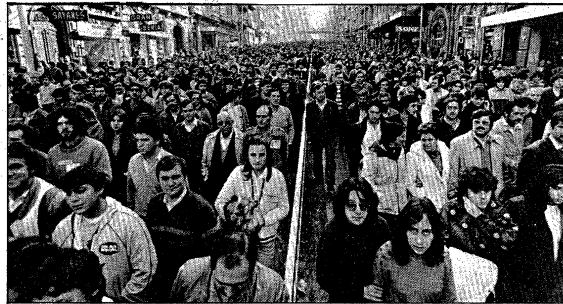
Fonte: hemeroteca *Faro de Vigo*.

FORUM FILATELICO FINANCIERO, S.A.

- Desea cubrir, en todos los niveles, su red comercial, en proceso de creación, por apertura nuevas oficinas para toda Galicia, en Vigo.
- Somos empresa líder en nuestro sector y por tanto, necesitamos buenos profesionales, bien relacionados.
- Ofrecemos formación técnica a cargo de la Empresa.
- Entidad de máxima garantía y solvencia.
- Negociamos condiciones.
- Estabilidad.
- Existen puestos importantes a cubrir de forma inmediata.

Contactar entrevista con Srta. ARAUJO. Teléfono: 22 36 36. Horas de oficina.

Además de los enviados por nuestras delegaciones los textos de estas páginas han sido escritos por:

BLANCO RIVAS
SARA CALDERO
LUZ M.ª DURAN

F. FRANCO
PAULINO J. GARCIA
FRANCISCO J. GIL
MAGIS IGLESIAS
IGLESIAS VIQUEIRA
OTERO RICART
FRANCISCO PABLOS

LUIS PIÑERO
MARISA REAL
ROBERTO SOTELO
ANXEL XESTEIRA
FOTOS:
CAMESELLE
MAGAR

**En coches
de segunda mano,
haga números.
Con Renault.**

36

Renault le ofrece hasta 36 meses de financiación. Con una entrada mínima: el 15% del valor del vehículo. Revisado. Y algo más que no se mide en números: el compromiso de Renault con sus clientes de vehículos de ocasión.

RENAULT

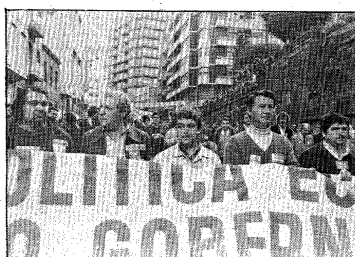
Fonte: hemeroteca *Faro de Vigo*.

Imaxe 19: Portada do *Faro de Vigo* trala Folga Xeral do 29 novembro, 30 novembro 1983.

FARO DE VIGO 30 de Novembro de 1984

Página 21

Vigo, a la cabeza de la huelga general

Reportaje
gráfico
de
Magar
y
Cameselle

Fonte: hemeroteca *Faro de Vigo*.

Cinco encapuchados obligaron al patrón a hacerse a la mar

Los trabajadores de «Ascon» ocuparon el catamarán de «Vapores de Pasaje»

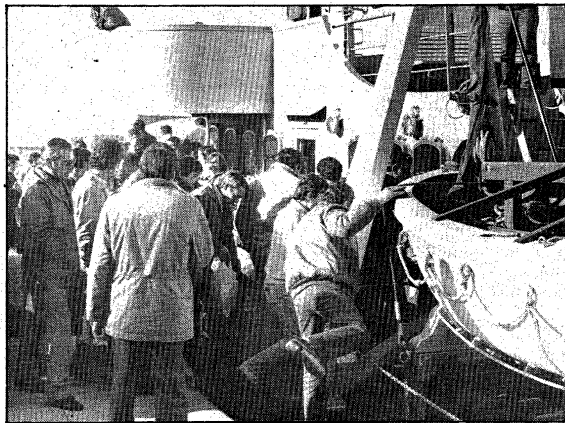
□ Luz María Durán
□ Fotos: Cameselle

Los trabajadores de «Ascon» ocuparon al mediodía de ayer el catamarán de Vapores de Pasaje que cubre la línea Vigo-Cangas y viceversa. Cinco encapuchados obligaron al patrón de la citada embarcación a hacerse a la mar. El catamarán con los productores del citado astillero a bordo bordeó Orlamar, dirigiéndose posteriormente a Barreras, Santodomingo y Freire para pedir la solidaridad de los trabajadores de estas factorías. Una lancha de la Comandancia de Marina de Vigo —la PVI-121—, otra de vigilancia costera con base en Marín —la PVC— y el patrullero «Tabarca», también con base en Marín, intentaron intimidar a los ocupantes del catamarán con el fin de que despusieran su actitud. Finalmente esta última embarcación atacó en el muelle de la factoría de Meira donde desembarcaron los trabajadores de «Ascon» después de llegar a un acuerdo con las autoridades de Marina.

Los productores de Astilleros Construcciones se concentraron a las diez de la mañana de ayer en la Estación Marítima de la Ría con el fin de realizar una asamblea. Representantes del comité de empresa indicaron a los trabajadores que dos miembros del citado comité se hallaban en Madrid con el fin de mantener una reunión con la Dirección General de Empleo para buscar una cobertura económica, ya que desde el pasado uno de diciembre la plantilla de «Ascon» no recibe ningún tipo de percepción. Seguidamente anunciaron que el próximo viernes, día 11, se hará una nueva asamblea en la factoría de Ríos para reunir un balance de las movilizaciones que se han llevado a cabo en estos últimos días, y además porque en ese día probablemente se reunirá la Comisión de Seguimiento y Control del sector naval para desarrollar aquellos acuerdos que haya tomado en el día de ayer la Comisión Intermunicipal sobre los astilleros. A continuación advirtió a los trabajadores que deberían provisionarse de bocadillos y bebidas porque la acción que se iba a emprender no posibilita adquirir víveres más tarde.

Después de que los manifestantes regresaran a la Estación Marítima de la Ría con sus bolsas de bocadillos y bebidas en la mano, hubo una nueva asamblea, concluida la cual los trabajadores salieron por la puerta que conduce al muelle donde acababa de atracar hacia escasos minutos el catamarán de Vapores de Pasaje que cubre el servicio Vigo-Cangas —este catamarán pertenece a «Ascon», pero Vapores de Pasaje lo ha alquilado a la primera empresa para cubrir la citada línea—.

A las doce menos cinco de la mañana después de que el catamarán hiciera sonar la sirena para anunciar que iba a desatracar, los productores de «Ascon» penetraron en la citada embarcación. Cinco encapuchados obligaron al patrón a hacerse a la mar. Antes de que el catamarán desatracase se permitió salir del barco a todos aquellos pasajeros con destino a Cangas que se hallaban a bordo, puesto que la embarcación en principio tenía que cubrir a esa hora el servicio Vigo-Cangas.

Los trabajadores de «Ascon» abordando el catamarán de «Vapores de Pasaje», alrededor de las doce del mediodía de ayer, en el muelle de la Estación Marítima de Ría.

Los secuestradores del catamarán colocaron una pancarta en la proa del catamarán con la leyenda «Ascon», nacionalización», y los tres encapuchados indicaron al patrón de la embarcación a donde debería dirigirse. El catamarán se alejó del muelle y permaneció por espacio de media hora frente al edificio del Club Náutico. A las 12.50 inició la marcha, y después de bordear Orlamar se encaminó a los astilleros de Barreras, Santodomingo y Freire, donde hizo varias paradas para que los trabajadores pudieran dirigirse, a través de un megáfono, a los productores de estas factorías con el fin de explicar la situación que atraviesa la plantilla de «Ascon» y para solicitar su solidaridad.

Desde uno de los muelles de Bouzas un coche-grúa municipal y un coche «K» de la Policía vigilaban las maniobras del catamarán, mientras que varias furgonetas de las FOP y miembros de este cuerpo con material antidisturbios habían tomado posiciones en la Estación Marítima de la Ría.

LOS TRABAJADORES QUE UTILIZAN LA LÍNEA VIGO-CANGAS PERJUDICADOS

Rodrigo Freire, representante de la empresa Vapores de Pasaje, manifestó a los medios informativos con la acción que acababan de realizar los trabajadores de «Ascon» lo único que hacían era perjudicar a otros trabajadores que utilizan los servicios del catamarán para desplazarse a sus puestos de trabajo. Señaló que la citada embarcación tiene capacidad para 490 pasajeros, pero que él pensaba que el número de trabajadores que habían asaltado el barco era de doscientos. «Si la acción es esporádica y no causa daños en el barco no supone muchas pérdidas. Lo que ocurre es que los que utilizan esta línea temerán que se repita en el futuro», indicó. El catamarán había comenzado a prestar el servicio regular a las siete de la mañana de ayer. Después que los trabajadores de «Ascon» secuestraran el barco, Vapores de Pasaje puso en su lugar el Illas Siccas.

Aproximadamente a las 13.41 horas la embarcación objeto del secuestro abandonó las inmediaciones

de Bouzas dirigiéndose a la Estación Marítima. Los productores de «Ascon» repartieron sus bocadillos con los trabajadores del catamarán y los miembros de la prensa y la radio que se hallaban a bordo con el fin de que nadie se quedase sin comer.

Después que Vapores de Pasaje se pusiese en contacto con la Comandancia de Marina y el Gobierno Civil para denunciar el secuestro del catamarán, se aproximó a la citada embarcación la lancha de vigilancia interior de la Comandancia de Marina de Vigo, la «PVI-121», y a lo lejos en la boca norte de la Ría se podía ver la «PVC-122», lancha de vigilancia costera con base en Marín.

LAS LANCHAS DE LA MARINA TRATARON DE INTIMIDAR AL CATAMARÁN

A la altura de la Estación Marítima la PVI-121 y la PVC-122 trataron de intimidar al catamarán. La PVI-121 trató de abarboxarse al catamarán sin conseguirlo, ya que los secuestradores amenazaron a los ocupantes de la lancha de vigilancia interior con envíaselos volando un remo de las lanchas de salvamento del catamarán. Posteriormente tanto la PVI-121 como la PVC-122 realizaron varios zig-zags con el fin de tratar de persuadir a los secuestradores para que despusieran su actitud. Las dos lanchas de la Armada también hicieron varios pases por la proa del catamarán que se dirigía a la factoría de Meira, y la lancha de vigilancia costera —la PVC-122— desfundó la ametralladora que lleva en la proa, mientras que uno de sus tripulantes que se hallaba en el puente de mando cargaba un zoteme. En este momento se produjo una gran tensión entre los trabajadores que ocupaban el catamarán y que profirieron insultos contra los tripulantes de las embarcaciones de la Armada.

Aproximadamente a las 14.36 horas llegó al lugar donde se estaban desarrollando los hechos el patrullero «Tabarca» con base en Marín. Sus tripulantes iban en zafarrancho de combate y mientras dos miembros de este barco con casco y salvavidas se hacían cargo del cañón de

proa, otros dos tripulantes ocupaban sus puestos junto a la ametralladora de popa.

A pesar que los patrulleros de la Armada interceptaron la navegación del catamarán ordenando a sus ocupantes que se dirigieran al puerto de Vigo, los secuestradores de la citada embarcación se negaron expresando su deseo de desembarcar en la factoría de Meira, donde el catamarán arribó a las 14.20 horas.

Representantes del comité de empresa subieron a bordo de la «PVI-121», donde se hallaba el segundo comandante de Marina —que fue quien se hizo cargo de la operación—. El segundo comandante les hizo ver a los trabajadores la gravedad de los hechos que estaban realizando. Y por fin a las 15.20 horas los productores de «Ascon» desembarcaron voluntariamente del catamarán, a pesar que minutos antes se había recibido una llamada de los compañeros que ayer se encontraban en Madrid para mantener una reunión con la Dirección General de Empleo, con el fin de buscar una cobertura económica para la plantilla del citado astillero, pidiendo que continuasen a bordo del barco secuestrado, puesto que no habían conseguido mantener dicha reunión.

INCIDENTE CON UN GUARDIA CIVIL VESTIDO DE PAISANO

Una vez que los trabajadores hubiesen desembarcado en Meira, el patrullero «Tabarca» y la lancha PVI-121 escoltaron al catamarán que regresó tan solo con la tripulación a Vigo.

En el muelle se produjo un incidente cuando los productores de «Ascon» descubrieron entre ellos a un guardia civil de la zona de Morrazo vestido de paisano que se había acercado hasta la factoría. Los trabajadores después de abuchearlo, zarandearlo y amenazarlo con tirar el agua, lo echaron fuera del astillero.

Posteriormente se celebró una asamblea en la que se decidió esperar las noticias de los dos compañeros que se hallaban en Madrid. A las 17.30 horas se realizó una nueva asamblea en la que se comunicó a

los participantes que los dos miembros del comité de empresa de «Ascon», que se encontraban en la capital de España, no habían conseguido reunirse con representantes de la Dirección General de Empleo para buscar una cobertura económica para la plantilla —desde el uno de diciembre están sin ella—. Concluida la asamblea varios autobuses recogieron a los trabajadores en Meira y los trasladaron a Vigo.

EL JUEVES

CONCENTRACION EN EL AYUNTAMIENTO

Mañana jueves los trabajadores de «Ascon» participarán en la concentración que tendrá lugar a las doce del mediodía en el Ayuntamiento. Esta concentración está convocada por los trabajadores de la Casa Consistorial para «protestar —dicen— por el sistema antidemocrático que utiliza el alcalde». El señor Soto —siguen diciendo— mediante un decreto de servicios mínimos exigió que el setenta por cien de la plantilla se persone ese día en el Ayuntamiento, con el fin de sabotear la huelga que los trabajadores municipales habían programado para mañana. También se quiere protestar contra los despidos realizados por el Ayuntamiento y la represión ejercida sobre el comité de empresa. Los trabajadores del Ayuntamiento han pedido la solidaridad de los de «Ascon».

NOTA DE LA COMANDANCIA DE MARINA

Sobre las 12.30 horas del día de hoy, se recibió en la Comandancia de Marina de Vigo una llamada telefónica del Gerente de «Vapores de Pasaje» comunicando que trabajadores de «Ascon» habían ocupado la embarcación «Catamarán», obligando a su dotación a salir a la mar.

Ante este hecho se dio orden al patrullero de la Armada «Tabarca» y a la «P.V.C.-122» para que se dirigiesen a la Ría de Vigo y ordenasen a los ocupantes del «Catamarán» el regreso a puerto. Al propio tiempo se ordenó a la «P.V.I.-121», que se hallaba patrullando, que se dirigiese a tierra para que embarcase en la misma el Segundo Comandante de Marina al objeto de hacerse cargo de la operación.

Después de permanecer fondeado el «Catamarán» en las proximidades del muelle de Trasatlánticos, levó y se dirigió hacia la salida Sur de la Ría, para cambiar posteriormente de rumbo hacia el puerto de Meira.

Por los patrulleros de la Armada se interceptó la navegación del «Catamarán», ordenando a sus ocupantes dirigirse al puerto de Vigo, a lo que se negaron manifestando que querían atracar en el muelle de Meira, donde arribó a las 14.20 horas.

El Segundo Comandante de Marina se puso en contacto con los representantes de los trabajadores de «Ascon», haciéndoles ver la gravedad de los hechos que estaban realizando.

A las 15.20 horas los citados trabajadores desembarcaron voluntariamente del «Catamarán», que seguidamente, en cumplimiento a lo ordenado, regresó con su dotación al puerto de Vigo.

Para la instrucción del oportuno procedimiento y esclarecimiento de los hechos, se ha nombrado un Juez Instructor de la Comandancia de Marina de Vigo.

Vigo, a 8 de enero de 1985

Fonte: hemeroteca Faro de Vigo.

FARO DE VIGO

FARO DE VIGO, S.A., calle Colón, 30. Apartado de Correos 91, Vigo.
Redacción Local y Recepción de anuncios. Teléfonos: 21.55.01, 21.35.81,
21.13.82, 22.89.54 y 22.89.55. Facturía en Chapela-Rodondela. Teléfono:
27.64.62, 27.64.66, 27.65.54, 27.65.58 y 27.65.62. Cierre 21.13.01. Telex:
83011 FARO E. Depósito Legal PO/151958.

Miércoles, 9 de Enero de 1985 / 48 páginas

DELEGACIONES

Santiago: Rodrigo Padrón, 2. Teléfonos (981) 58.10.76 y 58.47.98. La Coruña: Linares Rivas, 30-4. Teléfonos (981) 21.38.53 y 22.50.50. Lugo: Río Chamoso, 3-2. Teléfono (982) 22.00.07. Orense: Becoya, 8. Teléfonos (988) 24.12.12 y 24.12.32. Pontevedra: Plaza de Galicia, 2-2. derecha. Teléfonos (986) 85.24.97 y 85.00.58. Villagarcía: Conde Vellellano, 11. Teléfono (986) 50.35.14. Ferrol: Real, 50-1. Teléfonos (981) 32.61.03 y 32.61.04.
Barcelona: Urgel, 28-1. Teléfono (93) 259.13.38. Madrid: Andrés Mellado, 50-3. Dcha. Teléfono (91) 449.68.10.

CORRESPONSALIAS MAS IMPORTANTES

El Barce-La Rúa: Gonzalo Rodríguez Álvarez, Penas Forcada, 28-3. Teléfono (988) 32.02.97. Tuy: Plaza de San Fernando. Teléfono (986) 60.14.08. Marín: Apartado de Correos, 56. Teléfono (986) 88.38.05. La Estrada: Ulla, 10. Teléfono (986) 57.00.88. Santa Eugenia de Riveira: Linares Rivas, 1-2. Teléfono (981) 87.23.52 y 87.24.01. Monforte de Lemos: Valle Inclán, 52. Teléfono (982) 40.04.32. Pontevedra: Avda. de España, 16. Teléfono (987) 41.07.74. Ribadavia: Avda. Rodríguez de la Fuente, 1. Teléfono (988) 47.07.92. Carballo: Martínez Avellanosa, 51. Teléfono (988) 27.11.37. Lalin: Buenos Aires, 92. Teléfono (986) 78.03.51. Vefre: Xosé Luis Rúa Núñez (Cambalán), Avda. Portugal, 18-2. Izqda. Teléfono (988) 41.00.39. Jesús Portela Medraño. Corresponsal de la Península de Morrazo. Apartado 5, de Buco. Telf. 32.12.13. Antonio de Mauricio-Beyona, teléfono 35.51.56.

Decano de la prensa nacional

Vigo: trabajadores de «Ascon» ocuparon un transporte de ría

(Fotos Cameselle).

Los cinco encapuchados en el puente del catamarán, donde obligaron al patrón a cumplir sus órdenes.

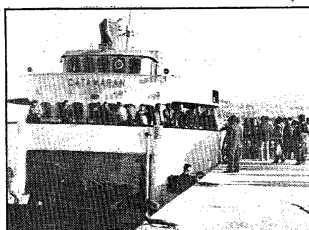
Las patrulleras PVC 122 y la PVI 121, se aproximan al catamarán secuestrado para conminarlo a que se detuviera.

La tripulación de la PVC 122 desenfundan y cargan la ametralladora de proa ante la negativa del catamarán a detenerse.

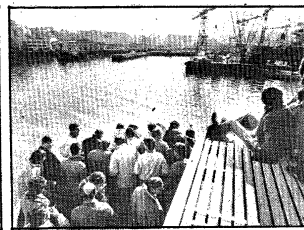
Frente a los astilleros "Barreras", en cuyos muelles se concentraron sus trabajadores.

El "Catamarán" perteneció a los astilleros de "Ascon", aunque en la actualidad está alquilado a "Vapores de Pasaje" para cubrir el servicio de ría con Cangas.

Los ocupantes del catamarán desembarcan en la factoría de Meira, después que los representantes del comité de empresa y las autoridades de la Armada llegaron a un acuerdo.

Durante el secuestro el catamarán recorrió todos los astilleros de la Ría pidiendo la solidaridad de los restantes trabajadores del sector naval.

Fonte: hemeroteca *Faro de Vigo*.

Imaxe 22: Asemblea xeral dos traballadores de ASCON en Meira, 25 marzo de 1988.

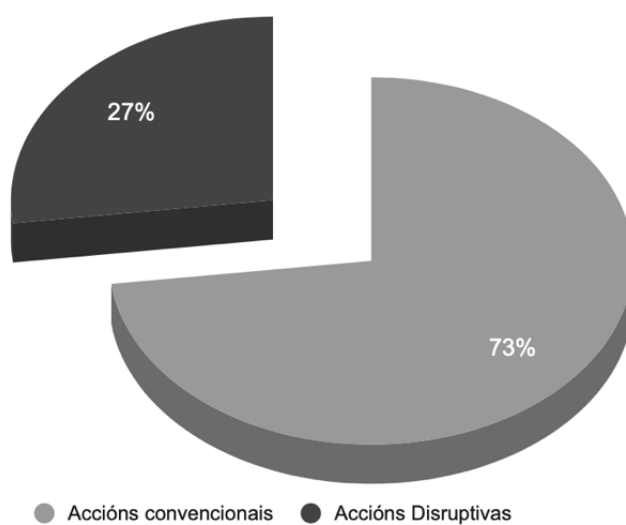

Fonte: Cameselle.

Anexo II:

Anexo de táboas e gráficas

Gráfica 1: Acción colectiva. Tipoloxía. Período 1982-1988.

Fonte: Gómez-Aller, *La otra transición*, 2019, p. 173.

Táboa 1: Fases do ciclo de protesta en ASCON (1977-1989).

Fase	Período	Eventos clave	Tipo de acción	Escala da protesta
1ª fase: mobilización local anticipada	1977-1982	Entrada de Pérez e Cía., tramitación 11 EREs, suspensión de pagos, folga sostida de 1978	Folgas, manifestacións locais	Empresa / local
2ª fase: reactivación e ampliación comarcal	1982-1983	Anuncio do peche, plan de viabilidade, marcha a Santiago de Compostela	Folga comarcal, marchas	Comarcal
3ª fase: ciclo de protesta multisectorial	1984-1985	Tres folgas xerais, ocupación do catamarán, bloqueo de El Corte Inglés	Folgas xerais, accións disruptivas	Galega / multisectorial
4ª fase: declive e dispersión	1985-1989	Rexeitamento do plan, accións dos FPE, peches en locais institucionais e actos simbólicos	Accións residuais, peches	Residual / fragmentada

Fonte: elaboración propia.

Táboa 2: Evolución do emprego nos estaleiros galegos (1978–1987).

	1978	1980	1982	1983	1984	1987
HJ Barreras	1.870	1.714	1.868	1.500	1.505	875
ASCON	1.665	1.650	1.642	1.625	1.642	0
F. Vulcano	790	750	723	704	700	423
CN P. Freire	400	390	463	463	365	357
CN Santodomingo	550	478	431	456	492	414
ASTANO	6.545	6.069	5.900	5.689	5.625	2.225
Total	11.820	11.051	11.104	10.456	10.333	4.397

Fonte: Outes Ruso (1990), recollido en Gómez-Aller, *La otra transición*, 2019, p. 166.